Пролетарыі ўсіх краін, злучайцеся!

хб 05
БА 1417
Инв. № 953 г.

Работніца і калгасніца Беларусі

№ 7 КРАСАВІК 1937

ВЫДАННЕ
ЦК КП(б)Б

АБ НЕДАХОПАХ ПАРТЫЙНАЙ РАБОТЫ І МЕРАХ ЛІКВІДАЦЫІ ТРАЦКІСЦКІХ І ІНШЫХ ДВУРУШНІКАЎ

Даклад т. Сталіна на Пленуме ЦК ВКП(б) 3 сакавіка 1937 г.

Таварышы!

З дакладаў і спрэчак па іх, заслуханых на Пленуме, відаць, што мы маем тут справу з наступнымі трыма асноўнымі фактамі.

Па-першае, шкодніцкая і дыверсійна-шпіёнская работа агентаў замежных дзяржаў, у ліку якіх даволі актыўную ролю адыгрывалі трацкісты, закранула ў той ці іншай ступені ўсе або амаль усе нашы арганізацыі, як гаспадарчыя, так і адміністрацыйныя і партыйныя.

Па-другое, агенты замежных дзяржаў, у тым ліку трацкісты, пранiклі не толькі ў нізавыя арганізацыі, але і на некаторыя адказныя пасты.

Па-трэцяе, некаторыя нашы кіруючыя таварышы, як у цэнтры, так і на мясцах, не толькі не змаглі разглядзець сапраўдны твар гэтых шкоднікаў, дыверсантаў, шпіёнаў і забойцаў, але аказаліся да-таго бесклапотнымі, благадушнымі і наіўнымі, што нярэдка самі садзейнічалі прасоўванню агентаў замежных дзяржаў на тыя ці іншыя адказныя пасты.

Такія вось тры бясспрэчныя факты, якія натуральна выцякаюць з дакладаў і спрэчак па іх.

I

Палітычная бесклапотнасць

Чым вытлумачыць, што нашы кіруючыя таварышы, якія маюць багаты вопыт барацьбы з усякага роду антыпартыйнымі і антысовецкімі плынямі, аказаліся ў даным выпадку настолькі наіўнымі і сляпымі, што не змаглі разглядзець сапраўдны твар ворагаў народа, не змаглі распазнаць ваўкоў у авечай шкуры, не змаглі сарваць з іх маску?

Ці можна сцвярджаць, што шкодніцкая і дыверсійна-шпіёнская работа агентаў замежных дзяржаў, якія дзейнічаюць на тэрыторыі СССР, можа з'яўляцца для нас чым-небудзь нечаканым і небывалым? Не, нельга гэтага сцвярджаць. Аб гэтым гавораць шкодніцкія акты ў розных галінах народнай гаспадаркі за апошнія дзесяць год, пачынаючы з шахцінскага перыяду, зафіксаваныя ў афіцыяльных дакументах.

Ці можна сцвярджаць, што за апошні час не было ў нас якіх-небудзь перасцерагаючых сігналаў і папярэджваючых указанняў наконт шкодніцкай, шпіёнскай або тэрарыстычнай дзейнасці трацкісцка-зіноўеўскіх агентаў фашызма? Не, нельга гэтага сцвярджаць. Такія сігналы былі, і большэвікі не маюць права забываць пра іх.

Зладзейскае забойства таварыша Кірава было першым сур'ёзным папярэджаннем, гаворачым аб тым, што ворагі народу будуць двурушнічаць і, двурушнічаючы, будуць маскіравацца пад большэвіка, пад партыйца, для таго, каб уцерціся ў давер'е і адкрыць сабе доступ у нашы арганізацыі.

Судовы працэс „Ленінградскага цэнтра", таксама як судовы працэс „Зіноўева—Каменева", даў новае абгрунтаванне ўрокам, якія выцякаюць з факту зладзейскага забойства таварыша Кірава.

Судовы працэс „Зіноўеўска-трацкісцкага блоку" расшырыў урокі папярэдніх працэсаў, паказаўшы навочна, што зіноўеўцы і трацкісты яднаюць вакол сябе ўсе варожыя буржуазныя элементы, што яны ператварыліся ў шпіёнскую і дыверсійна-тэрарыстычную агентуру германскай паліцэйскай ахранкі, што двурушніцтва і маскіроўка з'яўляюцца адзіным сродкам зіноўеўцаў і трацкістаў для пранікнення ў нашы арганізацыі, што пільнасць і палітычная празорлівасць прадстаўляюць найбольш верны сродак для прадухілення такога пранікнення, для ліквідацыі зіноўеўска-трацкісцкай шайкі.

Цэнтральны Камітэт ВКП(б) у сваім закрытым пісьме ад 18 студзеня 1935 года па поваду зладзейскага забойства таварыша Кірава рашуча перасцерагаў партыйныя арганізацыі ад палітычнай благадушнасці і абывательскага ратазейства. У закрытым пісьме сказана:

> „Трэба пакончыць з апартуністычнай благадушнасцю, якая зыходзіць з памылковага дапушчэння аб тым, што па меры росту нашых сіл вораг становіцца быццам-бы ўсё больш ручным і бяскрыўдным. Такое дапушчэнне ў корані няправільна. Яно з'яўляецца

ав 85

адрыжкай правага ўхілу, які запэўняе ўсіх і кожнага, што ворагі будуць паціхеньку ўпаўзаць у соцыялізм, што яны стануць урэшце сапраўднымі соцыялістамі. Не справа большэвікоў спачываць на лаўрах і ратазействаваць. Не благадушнасць нам патрэбна, а пільнасць сапраўдная большэвіцкая рэволюцыйная пільнасць. Трэба памятаць, што чым больш безнадзейна становішча ворагаў, тым больш ахвотна яны будуць хватацца за крайнія сродкі, як адзіныя сродкі асуджаных у іх барацьбе з совецкай уладай. Трэба памятаць гэта і быць пільным“.

У сваім закрытым пісьме ад 29 ліпеня 1936 года па поваду шпіёнска-тэрарыстычнай дзейнасці трацкісцка-зіноўеўскага блоку Цэнтральны Камітэт ВКП(б) зноў заклікаў партыйныя арганізацыі да максімальнай пільнасці, да ўмення распазнаваць ворагаў народу, як-бы добра яны ні былі замаскіраваны. У закрытым пісьме сказана:

> „Цяпер, калі даказана, што трацкісцка-зіноўеўскія ізвергі яднаюць у барацьбе супроць совецкай улады ўсіх найбольш азлобленых і заклятых ворагаў працоўных нашай краіны,—шпіёнаў, правакатараў, дыверсантаў, белагвардзейцаў, кулакоў і т. д., калі паміж гэтымі элементамі, з аднаго боку, і трацкістамі і зіноўеўцамі, з другога боку, сцерліся ўсякія грані,—усе нашы партыйныя арганізацыі, усе члены партыі павінны зразумець, што пільнасць комуністаў неабходна на любым участку і ва ўсякай абстаноўцы. Неад‘емнай якасцю кожнага большэвіка ў сучасных умовах павінна быць уменне распазнаваць ворага партыі, як-бы добра ён ні быў замаскіраван“.

Значыць, сігналы і папярэджанні былі.

Да чаго заклікалі гэтыя сігналы і папярэджанні?

Яны заклікалі да таго, каб ліквідаваць слабасць партыйна-арганізацыйнай работы і ператварыць партыю ў непрыступную крэпасць, куды не мог-бы пранікнуць ні адзін двурушнік.

Яны заклікалі да таго, каб пакончыць з недаацэнкай партыйна-палітычнай работы і зрабіць рашучы паварот у бок усямернага ўзмацнення такой работы, у бок узмацнення палітычнай пільнасці.

І што-ж? Факты паказалі, што сігналы і папярэджанні ўспрымаліся нашымі таварышамі больш чым туга.

Аб гэтым красамоўна гавораць усім вядомыя факты з вобласці кампаніі па праверцы і абмену партыйных дакументаў.

Чым вытлумачыць, што гэтыя перасцярогі і сігналы не аказалі належнага дзеяння?

Чым вытлумачыць, што нашы партыйныя таварышы, не гледзячы на іх вопыт барацьбы з антысовецкімі элементамі, не гледзячы на цэлы рад перасцерагаючых сігналаў і папярэджваючых указанняў, аказаліся палітычна блізарукімі перад тварам шкодніцкай і шпіёнска-дыверсійнай работы ворагаў народу?

Можа быць нашы партыйныя таварышы сталі горшымі, чым яны былі раней, сталі менш свядомымі і дысцыплінаванымі? Не, вядома, не!

Можа быць яны сталі перараджацца? Зноў-жа не! Такое меркаванне пазбаўлена ўсякай падставы.

Дык у чым-жа справа? Адкуль такое ратазейства, бесклапотнасць, благадушнасць, слепата?

Справа ў тым, што нашы партыйныя таварышы, будучы захоплены гаспадарчымі кампаніямі і каласальнымі поспехамі на фронце гаспадарчага будаўніцтва, забылі проста аб некаторых вельмі важных фактах, аб якіх большэвікі не маюць права забываць. Яны забылі аб адным асноўным факце з вобласці міжнароднага становішча СССР і не заўважылі двух вельмі важных фактаў, маючых прамыя адносіны да цяперашніх шкоднікаў, шпіёнаў, дыверсантаў і забойцаў, якія прыкрываюцца партыйным білетам і маскіруюцца пад большэвіка.

II

Капіталістычнае акружэнне

Што гэта за факты, аб якіх забылі або якіх проста не заўважылі нашы партыйныя таварышы?

Яны забылі аб тым, што совецкая ўлада перамагла толькі на адной шостай частцы свету, што пяць шостых свету складаюць уладанні капіталістычных дзяржаў. Яны забылі, што Совецкі Саюз знаходзіцца ў абстаноўцы капіталістычнага акружэння. У нас прынята балбатаць аб капіталістычным акружэнні, але не хочуць удумацца, што гэта за штука—капіталістычнае акружэнне. Капіталістычнае акружэнне—гэта не пустая фраза, гэта вельмі рэальная і непрыемная з‘ява. Капіталістычнае акружэнне—гэта значыць, што ёсць адна краіна, Совецкі Саюз, якая ўстанавіла ў сябе соцыялістычныя парадкі, і ёсць, апрача таго, многа краін—буржуазныя краіны, якія прадаўжаюць весці капіталістычны спосаб жыцця і якія акружаюць Совецкі Саюз, чакаючы выпадку для таго, каб напасці на яго, разбіць яго, або ва ўсякім выпадку—падарваць яго магутнасць і аслабіць яго.

Аб гэтым асноўным факце забылі нашы таварышы. А ён-жа іменна і вызначае аснову ўзаемаадносін паміж капіталістычным акружэннем і Совецкім Саюзам.

Узяць, напрыклад, буржуазныя дзяржавы. Наіўныя людзі могуць падумаць, што паміж імі існуюць выключна добрыя адносіны, як паміж дзяржавамі аднатыпнымі. Але так могуць думаць толькі наіўныя людзі. На самой справе адносіны паміж імі больш чым далёкія ад добрасуседскіх адносін. Даказана, як два разы два чатыры, што буржуазныя дзяржавы засылаюць адна да адной у тыл сваіх шпіёнаў, шкоднікаў, дыверсантаў, а часамі і забойцаў, даюць ім заданне ўнядрыцца ва ўстановы і прадпрыемствы гэтых дзяржаў, стварыць там сваю сетку і „ў выпадку неабходнасці“—узарваць іх тылы, каб аслабіць іх і падарваць іх магутнасць. Так абстаіць справа ў сучасны момант. Так абстаяла справа і ў мінулым. Узяць, напрыклад, дзяржавы ў Еўропе часоў Напалеона І. Францыя кішэла тады шпіёнамі і дыверсантамі з лагера рускіх, немцаў, аўстрыйцаў, англічан. І, наадварот, Англія, нямецкія дзяржавы, Аўстрыя, Расія мелі тады ў сваім тылу не меншую колькасць шпіёнаў і дыверсантаў з французскага лагера. Агенты Англіі двойчы рабілі замах на жыццё Напалеона і некалькі раз падымалі вандэйскіх сялян у Францыі супроць урада Напалеона. А што-ж сабой прадстаўляў напалеонаўскі ўрад? Буржуазны ўрад, які задушыў французскую рэвалюцыю і захаваў толькі тыя рэзультаты рэвалюцыі, якія былі выгодны буйнай буржуазіі. Няма чаго і гаварыць, што напалеонаўскі ўрад не аставаўся ў даўгу ў сваіх суседзяў і таксама прадпрымаў свае дыверсійныя мерапрыемствы. Так было ў мінулым, 130 год таму назад. Так абстаіць справа цяпер, праз 130 год пасля Напалеона І. Зараз Францыя і Англія кішаць нямецкімі шпіёнамі і дыверсантамі і, наадварот, у Германіі ў сваю чаргу падвізаюцца англа-французскія шпіёны і дыверсанты. Амерыка кішыць японскімі шпіёнамі і дыверсантамі, а Японія—амерыканскімі.

Такі закон узаемаадносін паміж буржуазнымі дзяржавамі.

Паўстае пытанне, чаму буржуазныя дзяржавы павінны адносіцца да совецкай соцыялістычнай дзяржавы больш мякка і больш добрасуседска, чым да аднатыпных буржуазных дзяржаў? Чаму яны павінны засылаць у тылы Совецкага Саюза менш шпіёнаў, шкоднікаў, дыверсантаў і забойцаў, чым засылаюць іх у тылы роднасных ім буржуазных дзяржаў? Адкуль вы гэта ўзялі? Ці не вярней будзе, з пункту гледжання марксізма, дапусціць, што ў тылы Совецкага Саюза буржуазныя дзяржавы павінны засылаць удвая і ўтрая больш шкоднікаў, шпіёнаў, дыверсантаў і забойцаў, чым у тылы любой буржуазнай дзяржавы?

Ці не ясна, што пакуль існуе капіталістычнае акружэнне, будуць існаваць у нас шкоднікі, шпіёны, дыверсанты і забойцы, засылаемыя ў нашы тылы агентамі замежных дзяржаў?

Аб усім гэтым забылі нашы партыйныя таварышы, і, забыўшы аб гэтым, аказаліся захвачанымі знянацку.

Вось чаму шпіёнска-дыверсійная работа трацкісцкіх агентаў япона-нямецкай паліцэйскай ахранкі аказалася для некаторых нашых таварышоў поўнай нечаканасцю.

III

Сучасны трацкізм

Далей. Ведучы барацьбу з трацкісцкімі агентамі, нашы партыйныя таварышы не заўважылі, прагледзелі, што цяперашні трацкізм ужо не той, чым ён быў, скажам год 7—8 таму назад, што ў трацкізма і трацкістаў адбылася за гэты час сур‘ёзная эвалюцыя, у корані змяніўшая твар трацкізма, што з прычыны гэтага і барацьба з трацкізмам, метады барацьбы з ім павінны быць зменены ў корані. Нашы партыйныя таварышы не заўважылі, што трацкізм перастаў быць палітычнай плынню ў рабочым класе, што з палітычнай плыні ў рабочым класе, якім ён быў 7—8 год таму назад, трацкізм ператварыўся ў раз‘юшаную і беспрынцыпную банду шкоднікаў, дыверсантаў, шпіёнаў і забойцаў, дзейнічаючых па заданнях разведвальных органаў замежных дзяржаў.

Што такое палітычная плынь у рабочым класе? Палітычная плынь у рабочым класе—гэта такая група або партыя, якая мае сваю пэўную палітычную фізіяномію, платформу, праграму, якая не хавае і не можа хаваць сваіх поглядаў ад рабочага класа, а наадварот, прапагандуе свае погляды адкрыта і чэсна, на вачах у рабочага класа, якая не баіцца паказаць свой палітычны твар рабочаму класу, не баіцца дэманстраваць сваіх сапраўдных мэт і задач перад рабочым класам, а, наадварот, з адкрытым забралам ідзе ў рабочы клас для таго, каб пераканаць яго ў праваце сваіх поглядаў. Трацкізм у мінулым, год 7—8 таму назад, быў адной з такіх палітычных плыней у рабочым класе, праўда, антыленінскай і таму глыбока памылковай, але ўсё-ж палітычнай плынню.

Ці можна сказаць, што цяперашні трацкізм, трацкізм, скажам, 1936 года з‘яўляецца палітычнай плынню ў рабочым класе? Не, нельга гэтага гаварыць. Чаму? Таму, што сучасныя трацкісты баяцца паказаць рабочаму класу свой сапраўдны твар, баяцца адкрыць яму свае сапраўдныя мэты і задачы, старанна хаваюць ад рабочага класа сваю палітычную фізіяномію, апасаючыся, што, калі рабочы клас даведаецца аб іх сапраўдных намерах, ён пракляне іх, як людзей чуждых, і прагоніць іх ад сябе. Гэтым, уласна, і тлумачыцца, што асноўным метадам трацкісцкай работы з‘яўляецца цяпер не адкрытая і чэсная прапаганда сваіх поглядаў у рабочым класе, а маскіроўка сваіх поглядаў, ліслівае і падхалімскае выхваленне поглядаў сваіх праціўнікаў, фарысейскае і фальшывае ўтоптванне ў гразь сваіх уласных поглядаў.

На судовым працэсе 1936 года, калі ўспомніце, Каменеў і Зіноўеў рашуча адмаўлялі наяўнасць у іх якой-небудзь палітычнай платформы. У іх была поўная магчымасць разгарнуць на судовым працэсе сваю палітычную платформу. Аднак яны гэтага не зрабілі, заявіўшы, што ў іх няма ніякай палітычнай платформы. Не можа быць сумнення, што абодва яны хлусілі, адмаўляючы наяўнасць у іх платформы. Цяпер нават сляпыя бачаць, што ў іх была свая палітычная платформа. Але чаму яны адмаўлялі наяўнасць у іх якой-небудзь палітычнай платформы? Таму што яны баяліся адкрыць свой сапраўдны палітычны твар, яны баяліся прадэманстраваць сваю сапраўдную платформу рэстаўрацыі капіталізма ў СССР, апасаючыся, што такая платформа выкліча ў рабочым класе агіду.

На судовым працэсе ў 1937 годзе Пятакоў, Радэк і Сакольнікаў сталі на іншы шлях. Яны не адмаўлялі наяўнасці палітычнай платформы ў трацкістаў і зіноўеўцаў. Яны прызналі наяўнасць у іх пэўнай палітычнай платформы, прызналі і разгарнулі яе ў сваіх паказаннях. Але разгарнулі яе не для таго, каб заклікаць рабочы клас, заклікаць народ да падтрымання трацкісцкай платформы, а для таго, каб праклясці і заклеймічць яе, як платформу антынародную і антыпралетарскую. Рэстаўрацыя капіталізма, ліквідацыя калгасаў і соўгасаў, аднаўленне сістэмы эксплаатацыі, саюз з фашысцкімі сіламі Германіі і Японіі для прыбліжэння вайны з Совецкім Саюзам, барацьба за вайну і супроць палітыкі міру, тэрытарыяльнае расчляненне Совецкага Саюза з аддачай Украіны немцам, а Прымор'я—японцам, падрыхтоўка ваеннага паражэння Совецкага Саюза ў выпадку нападу на яго варожых дзяржаў і, як сродак дасягнення гэтых задач,—шкодніцтва, дыверсія, індывідуальны тэрор супроць кіраўнікоў совецкай улады, шпіянаж на карысць японa-нямецкіх фашысцкіх сіл—такая вось разгорнутая Пятаковым, Радэкам і Сакольнікавым палітычная платформа цяперашнята трацкізма. Зразумела, што такую платформу не маглі не хаваць трацкісты ад народу, ад рабочага класа. І яны хавалі яе не толькі ад рабочага класа, але і ад трацкісцкай масы, і не толькі ад трацкісцкай масы, але нават ад кіруючай трацкісцкай вярхавінкі, якая складалася з невялікай кучкі людзей у 30—40 чалавек. Калі Радэк і Пятакоў запатрабавалі ад Троцкага дазволу на скліканне маленькай канферэнцыі трацкістаў у 30—40 чалавек для інфармацыі аб характары гэтай платформы, Троцкі забараніў ім гэта, сказаўшы, што немэтазгодна гаварыць аб сапраўдным характары платформы нават маленькай кучцы трацкістаў, бо такая „аперацыя“ можа выклікаць раскол.

„Палітычныя дзеячы“, якія хаваюць свае погляды, сваю платформу не толькі ад рабочага класа, але і ад трацкісцкай масы, і не толькі ад трацкісцкай масы, але і ад кіруючай верхавінкі трацкістаў,—такая фізіяномія сучаснага трацкізма.

Але з гэтага выцякае, што сучасны трацкізм нельга ўжо называць палітычнай плынню ў рабочым класе.

Сучасны трацкізм ёсць не палітычная плынь у рабочым класе, а беспрынцыпная і безыдэйная банда шкоднікаў, дыверсантаў, разведчыкаў, шпіёнаў, забойцаў, банда заклятых ворагаў рабочага класа, якія дзейнічаюць па найму ў разведвальных органаў замежных дзяржаў.

Такі бяссрэчны рэзультат эвалюцыі трацкізма за апошнія 7—8 год.

Такая розніца паміж трацкізмам у мінулым і трацкізмам у сучасным.

Памылка нашых партыйных таварышоў заключаецца ў тым, што яны не заўважылі гэтай глыбокай розніцы паміж трацкізмам у мінулым і трацкізмам у сучасным. Яны не заўважылі, што трацкісты даўно ўжо перасталі быць ідэйнымі людзьмі, што трацкісты даўно ўжо ператварыліся ў разбойнікаў з вялікай дарогі, здольных на любую агіднасць, здольных на ўсё мярзотнае аж да шпіянажу і прамой здрады сваёй радзіме, абы толькі напакасціць совецкай дзяржаве і совецкай уладзе. Яны не заўважылі гэтага і таму не здолелі своечасова перабудавацца для таго, каб павесці барацьбу з трацкістамі па-новаму, больш рашуча. Вось чаму мерзкасці трацкістаў за апошнія гады з'явіліся для некаторых нашых партыйных таварышоў поўнай нечаканасцю.

Далей. Нарэшце, нашы партыйныя таварышы не заўважылі таго, што паміж цяперашнімі шкоднікамі і дыверсантамі, сярод якіх трацкісцкія агенты фашызма адыгрываюць даволі актыўную ролю, з аднаго боку, і шкоднікамі і дыверсантамі часоў шахцінскага перыяду, з другога боку, ёсць істотная розніца.

Па-першае. Шахцінцы і промпартыйцы былі адкрыта чуждымі нам людзьмі. Гэта былі большай часткай былыя ўладальнікі прадпрыемстваў, былыя ўпраўляючыя пры старых гаспадарах, былыя кампаньёны старых акцыянерных таварыстваў, або проста старыя буржуазныя спецыялісты, адкрыта варожыя нам палітычна. Ніхто з нашых людзей не сумняваўся ў сапраўднасці палітычнага твару гэтых паноў. Ды і самі шахцінцы не ўтойвалі сваіх непрыязных адносін да совецкага ладу. Нельга тое-ж самае сказаць аб цяперашніх шкодніках і дыверсантах, аб трацкістах. Цяперашнія шкоднікі і дыверсанты, трацкісты,—гэта большай часткай людзі партыйныя, з партыйным білетам у кішэні,—стала быць, людзі фармальна не чужыя. Калі старыя шкоднікі ішлі супроць нашых людзей, то новыя шкоднікі, наадварот, лісліваць перад нашымі людзьмі, выхваляюць нашых людзей, падхалімнічаюць перад імі для таго, каб уцерціся ў давер'е. Розніца, як бачыце, істотная.

Па-другое. Сіла шахцінцаў і промпартыйцаў заключалася ў тым, што яны мелі ў большай ці меншай ступені неабходныя тэхнічныя веды, у той час, як нашы людзі, не меўшыя такіх ведаў, вымушаны былі вучыцца ў іх. Гэтая акалічнасць давала шкоднікам шахцінскага перыяду вялікую перавагу, давала ім магчымасць шкодзіць вольна і бесперашкодна, давала ім магчымасць ашукваць нашых людзей тэхнічна. Не тое з цяперашнімі шкоднікамі, з трацкістамі. У цяперашніх шкоднікаў няма ніякіх тэхнічных пераваг у адносінах да нашых людзей. Наадварот, тэхнічна нашы людзі больш падрыхтаваны, чым цяперашнія шкоднікі, чым трацкісты. За час ад шахцінскага перыяду да нашых дзён у нас выраслі дзесяткі тысяч сапраўдных тэхнічна падкаваных большэвіцкіх кадраў. Можна было-б назваць тысячы і дзесяткі тысяч тэхнічна вырасшых большэвіцкіх кіраўнікоў, у параўнанні з якімі ўсе гэтыя Пятаковы і Ліўшыцы, Шэстовы і Багуслаўскія, Муралавы і Дробнісы з'яўляюцца пустымі балбатунамі і прыгатавішкамі з пункту гледжання тэхнічнай падрыхтоўкі. У чым-жа ў такім выпадку заключаецца сіла сучасных шкоднікаў, трацкістаў? Іх сіла заключаецца ў партыйным білеце, у тым, што яны маюць партыйны білет. Іх сіла заключаецца ў тым, што партыйны білет дае ім палітычнае давер'е і адкрывае ім доступ ва ўсе нашы ўстановы і арганізацыі. Іх перавага заключаецца ў тым, што, маючы партыйныя білеты і прыкідваючыся прыяцелямі совецкай улады, яны ашуквалі нашых людзей палітычна, злоўжывалі давер'ем, шкодзілі цішком і адкрывалі нашы дзяржаўныя сакрэты ворагам Совецкага Саюза. „Перавага“ сумніцельная па сваёй палітычнай і маральнай вартасці, але ўсё-ж „перавага“. Гэтай „перавагай“ і тлумачыцца, уласна, тая акалічнасць, што трацкісцкія шкоднікі, як людзі з партбілетам, якія маюць доступ ва ўсе месцы нашых устаноў і арганізацый, аказаліся прамой знаходкай для разведвальных органаў замежных дзяржаў.

Памылка некаторых нашых партыйных таварышоў заключаецца ў тым, што яны не заўважылі, не зразумелі ўсёй гэтай розніцы паміж старымі і новымі шкоднікамі, паміж шахцінцамі і трацкістамі, і, не заўважыўшы гэтага, не здолелі своечасова перабудавацца для таго, каб павесці барацьбу з новымі шкоднікамі па-новаму.

IV

Ценевыя бакі гаспадарчых поспехаў

Такія вось асноўныя факты з вобласці нашага міжнароднага і ўнутранага становішча, аб якіх забылі або якіх не заўважылі многія нашы партыйныя таварышы.

Вось чаму нашы людзі аказаліся захвачанымі знянацку падзеямі апошніх год у справе шкодніцтва і дыверсій.

Могуць запытаць: але чаму нашы людзі не заўважылі ўсяго гэтага, чаму яны забылі аб усім гэтым?

Адкуль узяліся ўсе гэтыя забыўчывасць, слепата, бесклапотнасць, благадушнасць?

Ці не ёсць гэта арганічны парок у рабоце нашых людзей?

Не, гэта не арганічны парок. Гэта—часовая з‘ява, якая можа быць хутка ліквідавана пры наяўнасці некаторых намаганняў з боку нашых людзей.

У чым-жа тады справа?

Справа ў тым, што нашы партыйныя таварышы за апошнія гады былі цалкам паглынуты гаспадарчай работай, яны былі да крайнасці захоплены гаспадарчымі поспехамі і, будучы захоплены ўсёй гэтай справай,—забылі аб усім іншым, закінулі ўсё астатняе.

Справа ў тым, што будучы захоплены гаспадарчымі поспехамі, яны сталі бачыць у гэтай справе пачатак і канец усяго, а на такія справы, як міжнароднае становішча Совецкага Саюза, капіталістычнае акружэнне, узмацненне палітычнай работы партыі, барацьба са шкодніцтвам і т. п.—не сталі проста зварачаць увагі, думаючы, што ўсе гэтыя пытанні прадстаўляюць другарадную або нават трэццерадную справу.

Поспехі і дасягненні—справа, вядома, вялікая. Нашы поспехі ў галіне соцыялістычнага будаўніцтва сапраўды велізарны. Але поспехі, як і ўсё на свеце, маюць і свае ценевыя бакі. У людзей, мала спрактыкаваных у палітыцы, вялікія поспехі і вялікія дасягненні нярэдка параджаюць бесклапотнасць, благадушнасць, самазадаволенасць, празмерную самаўпэўненасць, зазнайства, самахвальства. Вы не можаце адмаўляць, што за апошні час хвастуноў у нас развялося процьма. Нядзіўна, што ў гэтай абстаноўцы вялікіх і сур'ёзных поспехаў у галіне соцыялістычнага будаўніцтва ствараюцца настроі бахвальства, настроі парадных маніфестацый нашых поспехаў, ствараюцца настроі недаацэнкі сіл нашых ворагаў, настроі пераацэнкі сваіх сіл і, як вынік усяго гэтага,—з‘яўляецца палітычная слепата.

Тут я павінен сказаць некалькі слоў аб небяспеках, звязаных з поспехамі, аб небяспеках, звязаных з дасягненнямі.

Аб небяспеках, звязаных з цяжкасцямі, мы ведаем па вопыту. Вось ужо некалькі год вядзем барацьбу з такога роду небяспекамі і, трэба сказаць, не без поспеху. Небяспекі, звязаныя з цяжкасцямі, у людзей нястойкіх параджаюць нярэдка настроі суму, нявер‘я ў свае сілы, настроі песімізма. І, наадварот, там, дзе справа ідзе аб тым, каб перамагчы небяспекі, якія выцякаюць з цяжкасцей, людзі загартоўваюцца ў гэтай барацьбе і выходзяць з барацьбы сапраўды цвёрдакаменнымі большэвікамі. Такая прырода небяспек, звязаных з цяжкасцямі. Такія рэзультаты пераадалення цяжкасцей.

Але ёсць іншага роду небяспекі, небяспекі, звязаныя з поспехамі, небяспекі, звязаныя з дасягненнямі. Так, так, таварышы, небяспекі, звязаныя з поспехамі, з дасягненнямі. Небяспекі гэтыя заключаюцца ў тым, што ў людзей, мала спрактыкаваных у палітыцы і не вельмі многа бачыўшых, абстаноўка поспехаў—поспех за поспехам, дасягненне за дасягненнем, перавыкананне планаў за перавыкананнем,—параджае настроі бесклапотнасці і самазадаволенасці, стварае атмасферу парадных урачыстасцей і ўзаемных прывітанняў, якія знішчаюць пачуццё меры і прытупляюць палітычнае чуццё, размагнічвае людзей і штурхае іх на тое, каб спачыць на лаўрах.

Нядзіўна, што ў гэтай адураючай атмасферы зазнайства і самазадаволенасці, атмасферы парадных маніфестацый і шумлівых самавыхваленняў людзі забываюць аб некаторых істотных фактах, якія маюць першараднае значэнне для лёсу нашай краіны, людзі пачынаюць не заўважаць такіх непрыемных фактаў, як капіталістычнае акружэнне, новыя формы шкодніцтва, небяспекі, звязаныя з нашымі поспехамі і т. п. Капіталістычнае акружэнне? Ды гэта-ж глупства! Якое значэнне можа мець нейкае капіталістычнае акружэнне, калі мы выконваем і перавыконваем нашы гаспадарчыя планы? Новыя формы шкодніцтва, барацьба з трацкізмам? Усё гэта глупства! Якое значэнне могуць мець усе гэтыя дробязі, калі мы выконваем і перавыконваем нашы гаспадарчыя планы? Партыйны статут, выбарнасць парторганаў, справаздачнасць партыйных кіраўнікоў перад партыйнай масай? Ды ці ёсць ва ўсім гэтым патрэба? Ці варта наогул вазіцца з гэтымі дробязямі, калі гаспадарка ў нас расце, а матэрыяльнае становішча рабочых і сялян усё больш і больш паляпшаецца? Глупства ўсё гэта! Планы перавыконваем, партыя ў нас нядрэнная, ЦК партыі таксама нядрэнны,—якога ражна яшчэ нам трэба? Дзіўныя людзі сядзяць там у Маскве, у ЦК партыі: выдумляюць якіясьці пытанні, талкуюць аб якімсьці шкодніцтве, самі не спяць, другім спаць не даюць...

Вось вам наглядны прыклад таго, як лёгка і „проста“ заражаюцца палітычнай слепатой некаторыя нашы нявопытныя таварышы ў рэзультаце галавакружнага захаплення гаспадарчымі поспехамі.

Такія вось небяспекі, звязаныя з поспехамі, з дасягненнямі.

Такія вось прычыны таго, што нашы партыйныя таварышы, захапіўшыся гаспадарчымі поспехамі, забылі аб фактах міжнароднага і ўнутранага характару, якія маюць істотнае значэнне для Совецкага Саюза, і не заўважылі цэлага раду небяспек, акружаючых нашу краіну.

Такія карэнні нашай бесклапотнасці, забыўчывасці, благадушнасці, палітычнай слепаты.

Такія карэнні недахопаў нашай гаспадарчай і партыйнай работы.

V

Нашы задачы

Як ліквідаваць гэтыя недахопы нашай работы? Што трэба зрабіць для гэтага?

Неабходна ажыццявіць наступныя мерапрыемствы.

1) Неабходна перш за ўсё павярнуць увагу нашых партыйных таварышоў, якія вязнуць у „бягучых пытаннях“ па лініі таго ці іншага ведамства,—у бок вялікіх палітычных пытанняў міжнароднага і ўнутранага характару.

2) Неабходна ўзняць палітычную работу нашай партыі на належную вышыню, паставіўшы ў цэнтры ўвагі задачу палітычнай асветы і большэвіцкай загартоўкі партыйных, совецкіх і гаспадарчых кадраў.

3) Неабходна растлумачваць нашым партыйным таварышам, што гаспадарчыя поспехі, значэнне якіх бясспрэчна вельмі вялікае і якіх мы будзем дабівацца і ў далейшым, з дня ў дзень, з года ў год,—усё-ж не вычэрпваюць усёй справы нашага соцыялістычнага будаўніцтва.

Растлумачваць, што ценевыя бакі, якія звязаны з гаспадарчымі поспехамі і выражаюцца ў самаздаволенасці, бесклапотнасці, у прытупленні палітычнага чуцця, могуць быць ліквідаваны толькі ў тым выпадку, калі гаспадарчыя поспехі спалучаюцца з поспехамі партыйнага будаўніцтва і разгорнутай палітычнай работы нашай партыі.

Растлумачваць, што самі гаспадарчыя поспехі, іх трываласць і працягласць цалкам і поўнасцю залежаць ад поспехаў партыйна-арганізацыйнай і партыйна-палітычнай работы, што без гэтай умовы гаспадарчыя поспехі могуць аказацца пабудаванымі на пяску.

4) Неабходна памятаць і ніколі не забываць, што капіталістычнае акружэнне з‘яўляецца асноўным фактам, які вызначае міжнароднае становішча Совецкага Саюза.

Памятаць і ніколі не забываць, што пакуль ёсць капіталістычнае акружэнне,—будуць і шкоднікі, дыверсанты, шпіёны, тэрарысты, засылаемыя ў тылы Совецкага Саюза разведвальнымі органамі замежных дзяржаў, памятаць аб гэтым і весці барацьбу з тымі таварышамі, якія недаацэньваюць значэння факту капіталістычнага акружэння, якія недаацэньваюць сілы і значэння шкодніцтва.

Растлумачваць нашым партыйным таварышам, што ніякія гаспадарчыя поспехі, якімі-б яны ні былі вялікімі, не могуць ануляваць факту капіталістычнага акружэння і выцякаючых з гэтага факту рэзультатаў.

Прыняць неабходныя меры для таго, каб нашы таварышы, партыйныя і беспартыйныя большэвікі, мелі магчымасць знаёміцца з мэтамі і задачамі, з практыкай і тэхнікай шкодніцка-дыверсійнай і шпіёнскай работы замежных разведвальных органаў.

5) Неабходна растлумачыць нашым партыйным таварышам, што трацкісты, якія прадстаўляюць актыўныя элементы дыверсійна-шкодніцкай і шпіёнскай работы замежных разведвальных органаў, даўно ўжо перасталі быць палітычнай плынню ў рабочым класе, што яны даўно ўжо перасталі служыць якой-небудзь ідэі, сумяшчальнай з інтарэсамі рабочага класа, што яны ператварыліся ў беспрынцыпную і безыдэйную банду шкоднікаў, дыверсантаў, шпіёнаў, забойцаў, якія працуюць па найму ў замежных разведвальных органаў.

Растлумачыць, што ў барацьбе з сучасным трацкізмам патрэбны цяпер не старыя метады, не метады дыскусій, а новыя метады, метады выкарчоўвання і разгрому.

6) Неабходна растлумачыць нашым партыйным таварышам розніцу паміж сучаснымі шкоднікамі і шкоднікамі шахцінскага перыяду, растлумачыць, што калі шкоднікі шахцінскага перыяду ашуквалі нашых людзей на тэхніцы, скарыстоўваючы іх тэхнічную адсталасць, то сучасныя шкоднікі, якія маюць партыйны білет, ашукваюць нашых людзей на палітычным давер‘і да іх, як да членаў партыі, скарыстоўваючы палітычную бесклапотнасць нашых людзей.

Неабходна дапоўніць стары лозунг аб аўладанні тэхнікай, адпавядаючы перыяду шахцінскіх часоў, новым лозунгам аб палітычным выхаванні кадраў, аб аўладанні большэвізмам і ліквідацыі нашай палітычнай даверлівасці, лозунгам, зусім адпавядаючым цяперашняму пераживаемаму перыяду.

Могуць запытаць: хіба нельга было год дзесяць таму назад, у перыяд шахцінскіх часоў, даць адразу абодва лозунгі, і першы лозунг аб аўладанні тэхнікай, і другі лозунг аб палітычным выхаванні кадраў? Не, нельга было. Так у нас справы не робяцца ў большэвіцкай партыі. У паваротныя моманты рэволюцыйнага руху заўсёды выстаўляецца адзін які-небудзь асноўны лозунг, як вузлавы, для таго, каб, ухапіўшыся за яго, выцягнуць праз яго ўвесь ланцуг. Ленін так вучыў нас: адшукайце асноўнае звяно ў ланцугу нашай работы, ухапіцеся за яго і выцягвайце яго для таго, каб праз яго выцягнуць увесь ланцуг і ісці наперад. Гісторыя рэволюцыйнага руху паказвае, што гэта тактыка з‘яўляецца адзіна правільнай тактыкай. У шахцінскі перыяд слабасць нашых людзей заключалася ў іх тэхнічнай адсталасці. Не палітычныя, а тэхнічныя пытанні з‘яўляліся тады для нас слабым месцам. Што датычыць нашых палітычных адносін да тагачасных шкоднікаў, то яны былі зусім ясны, як адносіны большэвікоў да палітычна чуждых людзей. Гэтую нашу тэхнічную слабасць мы ліквідавалі тым, што далі лозунг аб аўладанні тэхнікай і выхавалі за прайшоўшы перыяд дзесяткі і сотні тысяч тэхнічна падкаваных большэвіцкіх кадраў. Іншая справа цяпер, калі мы маем ужо тэхнічна падкаваныя большэвіцкія кадры і калі ў ролі шкоднікаў выступаюць не адкрыта чуждыя людзі, якія не маюць к таму-ж ніякіх тэхнічных пераваг у параўнанні з нашымі людзьмі, а людзі, якія маюць партыйны білет і карыстаюцца ўсімі правамі членаў партыі. Цяпер слабасцю нашых людзей з‘яўляецца не тэхнічная адсталасць, а палітычная бесклапотнасць, сляпое давер‘е да людзей, выпадкова атрымаўшых партыйны білет, адсутнасць праверкі людзей не па іх палітычных дэкларацыях, а па рэзультатах іх работы. Цяпер вузлавым пытаннем для нас з‘яўляецца не ліквідацыя тэхнічнай адсталасці нашых кадраў, бо яна ў асноўным ужо ліквідавана, а ліквідацыя палітычнай бесклапотнасці і палітычнай даверлівасці да шкоднікаў, выпадкова атрымаўшых партыйны білет.

Такая вось карэнная розніца паміж вузлавым пытаннем у справе барацьбы за кадры ў перыяд шахцінскіх часоў і вузлавым пытаннем цяперашняга перыяду.

Вось чаму мы не маглі і не павінны былі даваць год дзесяць таму назад адразу абодва лозунгі, і лозунг аб аўладанні тэхнікай, і лозунг аб палітычным выхаванні кадраў.

Вось чаму стары лозунг аб аўладанні тэхнікай неабходна цяпер дапоўніць новым лозунгам аб аўладанні большэвізмам, аб палітычным выхаванні кадраў і ліквідацыі нашай палітычнай бесклапотнасці.

7) Неабходна разбіць і адкінуць прэч гнілую тэорыю аб тым, што з кожным нашым прасоўваннем наперад класавая барацьба ў нас павінна нібыта ўсё больш і больш затухаць, што па меры нашых поспехаў класавы вораг становіцца нібыта ўсё больш і больш ручным.

Гэта—не толькі гнілая тэорыя, але і небяспечная тэорыя, бо яна ўсыпляе нашых людзей, заводзіць іх у пастку, а класаваму ворагу дае магчымасць аправіцца для барацьбы з совецкаю уладаю.

Наадварот, чым больш будзем прасоўвацца наперад, чым больш будзем мець поспехаў, тым больш будуць азлабляцца рэшткі разбітых эксплаататарскіх класаў, тым хутчэй будуць яны ісці на больш вострыя формы барацьбы, тым больш яны будуць пакасціць совецкай дзяржаве, тым больш яны будуць хапацца за самыя крайнія сродкі барацьбы, як апошнія сродкі асуджаных.

Трэба мець на ўвазе, што рэшткі разбітых класаў у СССР не адзінокі. Яны маюць прамое падтрыманне з боку нашых ворагаў за межамі СССР. Памылкова было-б думаць, што сфера класавай барацьбы абмежавана граніцамі СССР. Калі адзін канец класавай барацьбы мае сваё дзеянне ў рамках СССР, то другі яе канец працягваецца ў межы акружаючых нас буржуазных дзяржаў. Аб гэтым не могуць не ведаць рэшткі разбітых класаў. І іменна таму, што яны аб гэтым ведаюць, яны будуць і ў далейшым прадаўжаць свае шалёныя вылазкі.

Так вучыць нас гісторыя. Так вучыць нас ленінізм.

Неабходна памятаць усё гэта і быць напагатове.

8) Неабходна разбіць і адкінуць прэч другую гнілую тэорыю, якая гаворыць аб тым, што не можа быць нібыта шкоднікам той, хто не заўсёды шкодзіць і хто хоць калі-небудзь паказвае поспехі ў сваёй рабоце.

Гэтая дзіўная тэорыя выкрывае наіўнасць яе аўтароў. Ні адзін шкоднік не будзе ўвесь час шкодзіць, калі ён не хоча быць выкрытым у самы кароткі тэрмін. Наадварот, сапраўдны шкоднік павінен час ад часу паказваць поспехі ў сваёй рабоце, бо гэта—адзіны сродак захавацца яму, як шкодніку, уцерціся ў давер'е і прадаўжаць сваю шкодніцкую работу.

Я думаю, што пытанне гэта яснае і не мае патрэбы ў далейшых тлумачэннях.

9) Неабходна разбіць і адкінуць прэч трэцюю гнілую тэорыю, якая гаворыць аб тым, што сістэматычнае выкананне гаспадарчых планаў зводзіць нібыта на-ніпгто шкодніцтва і рэзультаты шкодніцтва.

Падобная тэорыя можа мець толькі адну мэту: паільсціць ведамственаму самалюбію нашых работнікаў, заспакоіць іх і аслабіць іх барацьбу са шкодніцтвам.

Што значыць—„сістэматычнае выкананне нашых гаспадарчых планаў"?

Па-першае, даказана, што ўсе нашы гаспадарчыя планы з'яўляюцца заніжанымі, бо яны не ўлічваюць велізарных рэзерваў і магчымасцей, якія тояцца ў нетрах нашай народнай гаспадаркі.

Па-другое, сумарнае выкананне гаспадарчых планаў па наркаматах у цэлым яшчэ не значыць, што па некаторых вельмі важных галінах таксама выконваюцца планы. Наадварот, факты гавораць, што цэлы рад наркаматаў, выканаўшых і нават перавыканаўшых гадавыя гаспадарчыя планы, сістэматычна не выконвае планаў па некаторых вельмі важных галінах народнай гаспадаркі.

Па-трэцяе, не можа быць сумнення ў тым, што калі-б шкоднікі не былі выкрыты і выкінуты вон, з выкананнем гаспадарчых планаў справа абстаяла-б куды горш, аб чым трэба было памятаць блізарукім аўтарам разбіраемай тэорыі.

Па-чацвертае, шкоднікі звычайна прыўрочваюць галоўную сваю шкодніцкую работу не да перыяду мірнага часу, а да перыяду пярэдадня вайны або самой вайны. Дапусцім, што мы сталі-б убаюкваць сябе гнілой тэорыяй аб „сістэматычным выкананні гаспадарчых планаў" і не чапалі-б шкоднікаў. Ці ўяўляюць аўтары гэтай гнілой тэорыі, якую каласальную шкоду нанеслі-б нашай дзяржаве шкоднікі ў выпадку вайны, калі-б далі ім астацца ў нетрах нашай народнай гаспадаркі пад прыкрыццём гнілой тэорыі аб „сістэматычным выкананні гаспадарчых планаў".

Ці не ясна, што тэорыя аб „сістэматычным выкананні гаспадарчых планаў" ёсць тэорыя, выгодная для шкоднікаў?

10) Неабходна разбіць і адкінуць прэч чацвертую гнілую тэорыю, якая гаворыць аб тым, што стаханаўскі рух з'яўляецца нібыта асноўным сродкам ліквідацыі шкодніцтва.

Гэтая тэорыя выдумана для таго, каб пад шумок балбатні аб стаханаўцах і стаханаўскім руху адвесці ўдар ад шкоднікаў.

Таварыш Молатаў у сваім дакладзе дэманстраваў цэлы рад фактаў, якія гавораць аб тым, як трацкісцкія і нетрацкісцкія шкоднікі ў Кузбасе і Данбасе, злоўжываючы давер'ем нашых палітычна-бесклапотных таварышоў, сістэматычна вадзілі за нос стаханаўцаў, ставілі ім палкі ў калёсы, штучна стваралі цэлы рад перашкод для іх паспяховай работы і дабіліся, нарэшце, таго, што разладзілі іх работу. Што могуць зрабіць адны толькі стаханаўцы, калі шкодніцкае вядзенне капітальнага будаўніцтва, скажам, у Данбасе прывяло да разрыву паміж падрыхтоўчымі работамі па здабычы вугалю, якія адстаюць ад тэмпаў, і ўсімі іншымі работамі? Ці не ясна, што сам стаханаўскі рух мае патрэбу ў рэальнай дапамозе з нашага боку супроць усіх і ўсякіх махінацый шкоднікаў для таго, каб рушыць наперад справу і выканаць сваю вялікую місію? Ці не ясна, што барацьба са шкодніцтвам, барацьба за ліквідацыю шкодніцтва, абвузданне шкодніцтва з'яўляецца ўмовай, неабходнай для таго, каб стаханаўскі рух мог разгарнуцца ва ўсю шырыню?

Я думаю, што пытанне гэтае таксама яснае і не мае патрэбы ў далейшых тлумачэннях.

11) Неабходна разбіць і адкінуць прэч пятую гнілую тэорыю, якая гаворыць аб тым, што ў трацкісцкіх шкоднікаў няма нібыта больш рэзерваў, што яны дабіраюць нібыта свае апошнія кадры.

Гэта няверна, таварышы. Такую тэорыю маглі выдумаць толькі наіўныя людзі. У трацкісцкіх штоднікаў ёсць свае рэзервы. Яны складаюцца перш за ўсё з рэштак разбітых эксплаататарскіх класаў у СССР. Яны складаюцца з цэлага раду груп і арганізацый за межамі СССР, варожых Согецкаму Саюзу.

Узяць, напрыклад, трацкісцкі контррэвалюцыйны IV інтэрнацыянал, які складаецца на дзве трэці з шпіёнаў і дыверсантаў. Чым гэта не рэзерв? Хіба не ясна, што гэты шпіёнскі інтэрнацыянал будзе вылучаць кадры для шпіёнска-шкодніцкай работы трацкістаў?

Або яшчэ, узяць, напрыклад, групу прайдзісвета Шэфло ў Нарвегіі, даўшую ў сябе прытулак обер-шпіёну Троцкаму і дапамагаўшую яму пакасціць Совецкаму Саюзу. Чым гэтая група не рэзерв? Хто можа адмаўляць, што гэтая контррэволюцыйная група будзе і надалей аказваць паслугі трацкісцкім шпіёнам і шкоднікам?

Або яшчэ, узяць, напрыклад, другую групу такога-ж прайдзісвета, як Шэфло, групу Суварына ў Францыі. Чым яна не рэзерв? Хіба можна адмаўляць, што гэтая група прайдзісветаў таксама будзе дапамагаць трацкістам у іх шпіёнска-шкодніцкай рабоце супроць Совецкага Саюза?

А ўсе гэтыя паны з Германіі, усякія там Рут Фішэры, Маславы, Урбансы, прадаўшыя душу і цела фашыстам,—чым яны не рэзерв для трацкісцкай шпіёнска-шкодніцкай работы?

Або, напрыклад, вядомая арда пісьменнікаў з Амерыкі на чале з вядомым жулікам Істменам, усе гэтыя разбойнікі пяра, якія тым і жывуць, што паклёпнічаюць на рабочы клас СССР,—чым яны не рэзерв для трацкізма?

Не, трэба адкінуць прэч гнілую тэорыю аб тым, што трацкісты дабіраюць нібыта апошнія кадры.

12) Нарэшце, неабходна разбіць і адкінуць прэч яшчэ адну гнілую тэорыю, якая гаворыць аб тым, што паколькі нас, большэвікоў, многа, а шкоднікаў мала, паколькі нас, большэвікоў, падтрымліваюць дзесяткі мільёнаў людзей, а трацкісцкіх шкоднікаў толькі адзінкі і дзесяткі, то мы, большэвікі, маглі-б і не звяртаць увагі на нейкую кучку шкоднікаў.

Гэта няверна, таварышы. Гэтая больш чым дзіўная тэорыя прыдумана для таго, каб уцешыць некаторых нашых кіруючых таварышоў, якія правалiліся на рабоце з прычыны іх няўмення змагацца са шкодніцтвам, і ўсыпіць іх пільнасць, даць ім спакойна спаць.

Што трацкісцкіх шкоднікаў падтрымліваюць адзінкі, а большэвікоў дзесяткі мільёнаў людзей— гэта, вядома, верна. Але з гэтага зусім не вынікае, што шкоднікі не могуць нанесці нашай справе сур'ёзнейшую шкоду. Для таго, каб напакасціць і нашкодзіць, для гэтага зусім непатрэбна вялікая колькасць людзей. Каб пабудаваць Днепрабуд, трэба пусціць у ход дзесяткі тысяч рабочых. А каб яго ўзарваць, для гэтага патрэбна можа быць некалькі дзесяткаў чалавек, не больш. Каб выйграць бой у часе вайны, для гэтага можа запатрабавацца некалькі карпусоў чырвонаармейцаў. А для таго, каб правалiць гэты выйгрыш на фронце, для гэтага даволі некалькі чалавек шпіёнаў дзе-небудзь у штабе арміі або нават у штабе дывізіі, якія могуць выкрасці аператыўны план і перадаць яго праціўніку. Каб пабудаваць вялікі чыгуначны мост, для гэтага патрабуюцца тысячы людзей. Але каб яго ўзарваць, на гэта даволі ўсяго некалькі чалавек. Такіх прыкладаў можна было-б прывесці дзесяткі і сотні.

Стала быць, нельга ўцяшаць сябе тым, што нас многа, а іх, трацкісцкіх шкоднікаў, мала.

Трэба дабіцца таго, каб іх, трацкісцкіх шкоднікаў, не было зусім у нашых радах.

Так абстаіць справа з пытаннем аб тым, як ліквідаваць недахопы нашай работы, агульныя для ўсіх нашых арганізацый, як гаспадарчых і совецкіх, так і адміністрацыйных і партыйных.

Такія вось меры, неабходныя для таго, каб ліквідаваць гэтыя недахопы.

Што датычыць спецыяльна партыйных арганізацый і недахопаў у іх рабоце, то аб мерах ліквідацыі гэтых недахопаў даволі падрабязна гаворыцца ў прадстаўляемым на ваша меркаванне праекце рэзалюцыі. Я думаю, таму, што няма неабходнасці многа гаварыць тут аб гэтым баку справы.

Хацелася-б толькі сказаць некалькі слоў па пытанню аб палітычнай падрыхтоўцы і ўдасканаленні нашых партыйных кадраў.

Я думаю, што калі-б мы змаглі, калі-б мы здолелі нашы партыйныя кадры, знізу да верху, падрыхтаваць ідэалагічна і загартаваць іх палітычна такім чынам, каб яны маглі свабодна арыентавацца ва ўнутранай і міжнароднай абстаноўцы, калі-б мы змаглі зрабіць іх зусім спелымі ленінцамі, марксістамі, здольнымі вырашаць без сур'ёзных памылак пытанні кіраўніцтва краінай, то мы вырашылі-б гэтым дзевяць дзесятых усіх нашых задач.

Як абстаіць справа з кіруючым складам нашай партыі?

У складзе нашай партыі, калі мець на ўвазе яе кіруючыя слаі, ёсць каля 3—4 тысяч вышэйшых кіраўнікоў. Гэта, я-б сказаў,—генералітэт нашай партыі.

Далей ідуць 30—40 тысяч сярэдніх кіраўнікоў. Гэта—наша партыйнае афіцэрства.

Далей ідуць каля 100—150 тысяч ніжэйшага партыйнага каманднага складу. Гэта, так сказаць, наша партыйнае унтэр-афіцэрства.

Узняць ідэалагічны ўзровень і палітычную загартоўку гэтых камандных кадраў, уліць у гэтыя кадры свежыя сілы, якія чакаюць свайго вылучэння, і расшырыць такім чынам склад кіруючых кадраў,—вось задача.

Што патрабуецца для гэтага?

Перш за ўсё неабходна прапанаваць нашым партыйным кіраўнікам, ад сакратароў ячэек да сакратароў абласных і рэспубліканскіх партыйных арганізацый, падабраць сабе на працягу пэўнага перыяду па два чалавекі, па два партыйных работнікі, здольных быць іх сапраўднымі намеснікамі. Могуць сказаць: а дзе іх дастаць, двух намеснікаў на кожнага, у нас няма такіх людзей, няма адпаведных работнікаў. Гэта няверна,

БН 1417

таварышы. Людзей здольных, людзей таленавітых у нас дзесяткі тысяч. Трэба толькі іх ведаць і своечасова вылучаць, каб яны не перастойвалі на старым месцы і не пачыналі гніць. Шукайце ды знойдзеце.

Далей. Для партыйнага навучання і перападрыхтоўкі сакратароў ячэек неабходна стварыць у кожным абласным цэнтры чатырохмесячныя **„Партыйныя курсы“**. На гэтыя курсы трэба накіроўваць сакратароў усіх пярвічных партыйных арганізацый (ячэек), а потым, пасля праходжання курсаў і звароту іх на месца,—іх намеснікаў і найбольш здольных членаў пярвічных партарганізацый.

Далей. Для палітычнай перападрыхтоўкі першых сакратароў раённых арганізацый неабходна стварыць па СССР, скажам, у 10-ці найбольш важных цэнтрах, васьмімесячныя **„Ленінскія курсы“**. На гэтыя курсы трэба накіроўваць першых сакратароў раённых і акруговых партыйных арганізацый, а потым, пасля праходжання курсаў і звароту іх на месца,—іх намеснікаў і найбольш здольных членаў раённых і акруговых арганізацый.

Далей. Для ідэалагічнай перападрыхтоўкі і палітычнага ўдасканалення сакратароў гарадскіх арганізацый неабходна стварыць пры ЦК ВКП(б) шасцімесячныя **„Курсы па гісторыі і палітыцы партыі“**. На гэтыя курсы трэба накіроўваць першых ці другіх сакратароў гарадскіх арганізацый, а потым, пасля праходжання курсаў і звароту іх на месца,—найбольш здольных членаў гарадскіх арганізацый.

Нарэшце, неабходна стварыць пры ЦК ВКП(б) шасцімесячную **„Нараду па пытаннях унутранай і міжнароднай палітыкі“**. Сюды трэба накіроўваць першых сакратароў абласных і краявых арганізацый і цэнтральных камітэтаў нацыянальных комуністычных партый. Гэтыя таварышы павінны даць не адну, а некалькі змен, якія могуць замяніць кіраўнікоў Цэнтральнага Камітэта нашай партыі. Гэта неабходна і гэта павінна быць зроблена.

Я канчаю, таварышы.

Мы пералічылі такім чынам асноўныя недахопы нашай работы, як тыя, якія агульны для ўсіх нашых арганізацый, гаспадарчых, адміністратыўных, партыйных, так і тыя, якія ўласцівы толькі спецыяльна партыйным арганізацыям, недахопы, якія скарыстоўваюцца ворагамі рабочага класа для сваёй дыверсійна-шкодніцкай і шпіёнска-тэрарыстычнай работы.

Мы намецілі, далей, асноўныя мерапрыемствы, неабходныя для таго, каб ліквідаваць гэтыя недахопы і абясшкодзіць дыверсійна-шкодніцкія і шпіёнска-тэрарыстычныя вылазкі трацкісцка-фашысцкіх агентаў замежных разведвальных органаў.

Паўстае пытанне, ці можам мы ажыццявіць усе гэтыя мерапрыемствы, ці ёсць у нас для гэтага ўсе неабходныя магчымасці?

Безумоўна, можам. Можам, бо ў нас ёсць у нашым распараджэнні ўсе сродкі, неабходныя для таго, каб ажыццявіць гэтыя мерапрыемствы.

Чаго-ж нехапае ў нас?

Нехапае толькі аднаго: гатоўнасці ліквідаваць сваю ўласную бесклапотнасць, сваю ўласную благадушнасць, сваю ўласную палітычную блізарукасць.

У гэтым загвоздка.

Але няўжо-ж мы не здолеем расправіцца з гэтай смешнай і ідыёцкай хваробай, мы, якія скінулі капіталізм, пабудавалі ў асноўным соцыялізм і ўзнялі вялікі сцяг сусветнага комунізма?

У нас няма падстаў сумнявацца ў тым, што безумоўна расправімся з ёй, калі, вядома, захочам гэтага. Расправімся не проста, а па-большэвіцку, па-сапраўднаму.

І калі мы расправімся з гэтай ідыёцкай хваробай, мы можам сказаць з поўнай упэўненасцю, што нам не страшны ніякія ворагі, ні ўнутраныя, ні знешнія, нам не страшны іх вылазкі, бо мы будзем іх разбіваць у будучым таксама, як разбіваем іх у сучасным, як разбівалі іх у мінулым. (Апладысменты.)

Група рабочых штамповачнага цэха менскай абутковай фабрыкі імя Кагановіча ў часе абедзенага перапынку слухаюць чытку даклада таварыша Сталіна на Пленуме ЦК ВКП(б).
Фото Дубаўца (БСФ).

ЗАКЛЮЧНАЕ СЛОВА ТАВАРЫША СТАЛІНА НА ПЛЕНУМЕ ЦК ВКП(б) 5 САКАВІКА 1937 г.

Таварышы!

Я гаварыў у сваім дакладзе аб асноўных пытаннях абмяркоўваемай справы. Спрэчкі паказалі, што ў нас ёсць цяпер поўная яснасць, ёсць разуменне задачы і ёсць гатоўнасць ліквідаваць недахопы нашай работы. Але спрэчкі паказалі таксама, што ёсць некаторыя канкрэтныя пытанні нашай арганізацыйна-палітычнай практыкі, па якіх няма яшчэ ў нас зусім яснага разумення. Такіх пытанняў я налічыў сем.

Дазвольце сказаць некалькі слоў аб гэтых пытаннях.

1) Цяпер, трэба думаць, усе зразумелі, усвядомілі, што празмернае захапленне гаспадарчымі кампаніямі і гаспадарчымі поспехамі пры недаацэнцы і забыцці партыйна-палітычных пытанняў— вядзе да тупіка. Неабходна, стала быць, павярнуць увагу работнікаў у бок партыйна-палітычных пытанняў з тым, каб поспехі гаспадарчыя спалучаліся і ішлі побач з поспехамі партыйна-палітычнай работы.

Як практычна ажыццявіць задачу ўзмацнення партыйна-палітычнай работы, задачу вызвалення партыйных арганізацый ад гаспадарчых дробязей? Як відаць са спрэчак, некаторыя таварышы схільны рабіць з гэтага няправільны вывад аб тым, што цяпер прыдзецца быццам-бы адыйсці зусім ад гаспадарчай работы. Па крайняй меры былі галасы: ну, цяпер, дзякуй богу, вызвалімся ад гаспадарчых спраў, цяпер можна заняцца і партыйна-палітычнай работай. Ці правільны гэты вывад? Не, няправільны. Калі нашы партыйныя таварышы, захапляючыся гаспадарчымі поспехамі, адыходзілі ад палітыкі, гэта была крайнасць, каштаваўшая нам вялікіх афяр. Калі цяпер некаторыя нашы таварышы, беручыся за ўзмацненне партыйна-палітычнай работы, уздумаюць адыйсці ад гаспадаркі, то гэта будзе другая крайнасць, якая будзе нам каштаваць не меншых афяр. Нельга шарахацца ад адной крайнасці да другой. Нельга аддзяляць палітыку ад гаспадаркі. Мы не можам адыйсці ад гаспадаркі таксама, як не можам адыйсці ад палітыкі. Для зручнасці вывучэння людзі звычайна аддзяляюць метадалагічна пытанні гаспадаркі ад пытанняў палітыкі. Але гэта робіцца толькі метадалагічна, штучна, толькі для зручнасці вывучэння. У жыцці, наадварот, на практыцы палітыка і гаспадарка неаддзельны. Яны існуюць разам і дзейнічаюць разам. І той, хто думае ў нашай практычнай палітыцы аддзяліць гаспадарку ад палітыкі, узмацніць гаспадарчую работу цаной прыніжэння палітычнай работы або, наадварот, узмацніць палітычную работу цаной прыніжэння гаспадарчай работы,—той абавязкова пападае ў тупік.

Сэнс вядомага пункта праекта рэзалюцыі аб вызваленні партыйных арганізацый ад гаспадарчых дробязей і ўзмацненне партыйна-палітычнай работы заключаецца не ў тым, каб адыйсці ад гаспадарчай работы і гаспадарчага кіраўніцтва, а ўсяго толькі ў тым, каб не дапускаць больш практыкі падмены і абязлічання гаспадарчых органаў, у тым ліку і асабліва зямельных органаў, нашымі партыйнымі арганізацыямі. Неабходна, стала быць, засвоіць метад большэвіцкага кіраўніцтва гаспадарчымі органамі, які заключаецца ў тым, каб сістэматычна дапамагаць гэтым органам, сістэматычна ўмацоўваць іх і кіраваць гаспадаркай не паміма гэтых органаў, а праз іх. Трэба даць гаспадарчым органам і перш за ўсё зямельным органам лепшых людзей, трэба ўкамплектаваць гэты орган новымі лепшымі работнікамі, здольнымі выконваць ускладзеныя на іх задачы. Толькі пасля таго, як будзе праароблена гэтая работа, можна будзе разлічваць на тое, што партыйныя арганізацыі будуць поўнасцю вызвалены ад гаспадарчых дробязей. Зразумела, што справа гэта сур'ёзная і патрабуе пэўнага часу. Але пакуль гэта не зроблена, партыйным арганізацыям прыдзецца і ў далейшым, на пэўны кароткі тэрмін, займацца ўшчыльную сельска-гаспадарчымі справамі з усімі іх дробязямі, ворывам, сяўбой, уборкай і т. д.

2) Два словы аб шкодніках, дыверсантах, шпіёнах і. т. д. Зараз, я думаю, ясна для ўсіх, што цяперашнія шкоднікі і дыверсанты, якім-бы сцягам яны ні маскіраваліся, трацкісцкім ці бухарынскім, даўно ўжо перасталі быць палітычнай плынню ў рабочым руху, што яны ператварыліся ў беспрынцыпную і безыдэйную банду прафесіянальных шкоднікаў, дыверсантаў, шпіёнаў, забойцаў. Зразумела, што гэтых паноў прыдзецца граміць і карчаваць бязлітасна, як ворагаў рабочага класа, як здраднікаў нашай радзіме. Гэта ясна і не патрабуе далейшых тлумачэнняў.

Але вось пытанне: як практычна ажыццявіць задачу разгрому і выкарчоўвання япона-германскіх агентаў трацкізма? Ці значыць гэта, што трэба біць і выкарчоўваць не толькі сапраўдных трацкістаў, але і тых, якія калісьці хісталіся ў бок трацкізма, а потым, даўно ўжо, адыйшлі ад трацкізма, не толькі тых, якія сапраўды з'яўляюцца трацкісцкімі агентамі шкодніцтва, але і тых, якія мелі калісьці выпадак прайсці па вуліцы, па якой некалі праходзіў той ці іншы трацкіст? Па крайняй меры такія галасы раздаваліся тут на Пленуме. Ці можна лічыць такое тлумачэнне рэзалюцыі правільным? Не, нельга лічыць правільным. У гэтым пытанні, як і ва ўсіх іншых пытаннях, неабходзен індывідуальны, дыферэнцыяваны падыход. Нельга стрыгчы ўсіх пад адзін грэбень. Такі агульны падыход можа толькі пашкодзіць справе барацьбы з сапраўднымі трацкісцкімі шкоднікамі і шпіёнамі.

Сярод нашых адказных таварышоў ёсць некаторая колькасць былых трацкістаў, якія даўно ўжо адыйшлі ад трацкізма і вядуць барацьбу з трацкізмам не горш, а лепш некаторых нашых паважаных таварышоў, не меўшых выпадку хістацца ў бок трацкізма. Было-б неразумна ганьбіць цяпер такіх таварышоў.

Сярод нашых таварышоў ёсць і такія, якія ідэалагічна стаялі заўсёды супроць трацкізма, але, не гледзячы на гэта, падтрымлівалі асабістую сувязь з асобнымі трацкістамі, якую яны неадкладна ліквідавалі, як толькі стала для іх яснай практычная фізіяномія трацкізма. Нядобра, вядома, што яны парвалі сваю асабістую прыяцельскую сувязь з асобнымі трацкістамі не адразу, а са спазненнем. Але было-б неразумна валіць такіх таварышоў у адну кучу з трацкістамі.

3) Што значыць—правільна падбіраць работнікаў і правільна расстаўляць іх на рабоце?

Гэта значыць падбіраць работнікаў, па-першае, па палітычнай адзнацы, г. зн. ці заслугоўваюць яны палітычнага давер‘я і, па-другое, па дзелавой адзнацы, г. зн. ці прыгодны яны для такой-та канкрэтнай работы.

Гэта значыць, не ператвараць дзелавы падыход у дзяляцкі падыход, калі людзі цікавяцца дзелавымі якасцямі работнікаў, але не цікавяцца іх палітычнай фізіяноміяй.

Гэта значыць, не ператвараць палітычны падыход у адзіны і вычарпальны падыход, калі людзі цікавяцца палітычнай фізіяноміяй работнікаў, але не цікавяцца іх дзелавымі якасцямі.

Ці можна сказаць, што гэтае большэвіцкае правіла выконваецца нашымі партыйнымі таварышамі? На жаль, нельга гэтага сказаць. Тут на Пленуме ўжо гаварылі аб гэтым. Але не сказалі ўсяго. Справа ў тым, што гэта выпрабаванае правіла парушаецца ў нашай практыцы скрозь і ўсюды і прытым самым грубым чынам. Часцей за ўсё падбіраюць работнікаў не па аб‘ектыўных адзнаках, а па адзнаках выпадковых, суб‘ектыўных, абывательска-мяшчанскіх. Падбіраюць часцей за ўсё так званых знаёмых, прыяцеляў, землякоў, асабіста адданых людзей, майстроў па выхваленню сваіх шэфаў—безадносна да іх палітычнай і дзелавой прыгоднасці.

Зразумела, што замест кіруючай групы адказных работнікаў атрымліваецца сямейка блізкіх людзей, арцель, члены якой стараюцца жыць у згодзе, не крыўдзіць адзін аднаго, не выносіць смецця з хаты, выхваляць адзін аднаго і час ад часу пасылаць у цэнтр пустапарожнія і моташныя рапарты аб поспехах.

Не цяжка зразумець, што ў такой сямейственнай абстаноўцы не можа быць месца ні для крытыкі недахопаў работы, ні для самакрытыкі кіраўнікоў работай.

Зразумела, што такая сямейственная абстаноўка стварае спрыяльнае асяроддзе для вырошчвання падхалімаў, людзей, пазбаўленых пачуцця сваёй годнасці і таму не маючых нічога агульнага з большэвізмам.

Узяць, напрыклад, таварышоў Мірзаяна і Вайнова. Першы з іх з‘яўляецца сакратаром краявой партыйнай арганізацыі Казахстана, другі—сакратаром Яраслаўскай абласной партыйнай арганізацыі. Гэтыя людзі ў нашым асяроддзі—не апошнія работнікі. А як яны падбіраюць работнікаў? Першы перацягнуў за сабой у Казахстан з Азербайджана і Урала, дзе ён раней працаваў, 30—40 „сваіх“ людзей і расставіў іх на адказныя пасты ў Казахстане. Другі перацягнуў з сабой у Яраслаўль з Данбаса, дзе ён раней працаваў, звыш дзесятка таксама „сваіх“ людзей і расставіў іх таксама на адказныя пасты. Ёсць, стала быць, свая арцель у таварыша Мірзаяна. Ёсць яна і ў таварыша Вайнова. Хіба нельга было падабраць работнікаў з мясцовых людзей, кіруючыся вядомым большэвіцкім правілам аб падборы і расстаноўцы людзей? Вядома, можна было-б. Чаму-ж яны гэтага не зрабілі? Таму, што большэвіцкае правіла падбору работнікаў выключае магчымасць абывательска-мяшчанскага падыходу, выключае магчымасць падбору работнікаў па адзнаках сямейственнасці і арцельнасці. Апрача таго, падбіраючы ў якасці работнікаў асабіста адданых людзей, гэтыя таварышы хацелі, відаць, стварыць для сябе абстаноўку некаторай незалежнасці як у адносінах мясцовых людзей, так і ў адносінах ЦК партыі. Дапусцім, што таварышы Мірзаян і Вайноў у сілу тых ці іншых акалічнасцей будуць пераведзены з месца цяперашняй іх работы ў якія-небудзь іншыя месцы. Як яны павінны паступаць у такім выпадку ў адносінах сваіх „хвастоў“? Няўжо ім прыдзецца зноў перацягваць іх у новыя месцы сваёй работы?

Вось да якога абсурда прыводзіць парушэнне большэвіцкага правіла аб правільным падборы і расстаноўцы работнікаў.

4) Што значыць—правяраць работнікаў, правяраць выкананне заданняў?

Правяраць работнікаў, гэта значыць правяраць іх не па іх абяцаннях і дэкларацыях, а па рэзультатах іх работы.

Правяраць выкананне заданняў, гэта значыць правяраць іх не толькі ў канцыляры і не толькі па фармальных справаздачах, але, перш за ўсё, правяраць іх на месцы работы па фактычных рэзультатах выканання.

Ці патрэбна наогул такая праверка? Безумоўна, патрэбна. Патрэбна, па-першае, таму, што толькі такая праверка дае магчымасць распазнаць работніка, вызначыць яго сапраўдныя якасці. Патрэбна, па-другое, таму, што толькі такая праверка дае магчымасць вызначыць вартасці і недахопы выканаўчага апарата. Патрэбна, па-трэцяе, таму, што толькі такая праверка дае магчымасць вызначыць вартасці і недахопы саміх заданняў.

Некаторыя таварышы думаюць, што правяраць людзей можна толькі зверху, калі кіраўнікі правяраюць кіруемых па рэзультатах іх работы. Гэта няверна. Праверка зверху, вядома, патрэбна, як адна з сапраўдных мер праверкі людзей і праверкі выканання заданняў. Але праверка зверху далёка яшчэ не вычэрпвае ўсёй справы праверкі. Існуе яшчэ другога роду праверка, праверка знізу, калі масы, калі кіруемыя правяраюць кіраўнікоў, адзначаюць іх памылкі і ўказваюць шляхі іх выпраўлення. Гэтага роду праверка з‘яўляецца адным з самых сапраўдных спосабаў праверкі людзей.

Партыйныя масы правяраюць сваіх кіраўнікоў на актывах, на канферэнцыях, на з‘ездах шляхам заслухоўвання іх справаздач, шляхам крытыкі недахопаў, нарэшце, шляхам абрання ці неабрання ў кіруючыя органы тых ці іншых кіруючых таварышоў. Дакладнае правядзенне дэмакратычнага цэнтралізма ў партыі, як гэтага патрабуе статут нашай партыі, безумоўная выбарнасць партыйных органаў, права выстаўлення і адводу кандыдатаў, закрытае галасаванне, свабода крытыкі і самакрытыкі,—усе гэтыя і падобныя ім мерапрыемствы неабходна правесці ў жыццё для таго, між іншым, каб аблягчыць праверку і кантроль кіраўнікоў партыі з боку партыйных мас.

Беспартыйныя масы правяраюць сваіх гаспадарчых, прафесіяналісцкіх і іншых кіраўнікоў на беспартыйных актывах, на масавых нарадах усякага роду, дзе яны заслухоўваюць справаздачы сваіх кіраўнікоў, крытыкуюць недахопы і намячаюць шляхі іх выпраўлення.

Нарэшце, народ правярае кіраўнікоў краіны ў часе выбараў у органы ўлады Совецкага Саюза шляхам усеагульнага, роўнага, прамога і тайнага галасавання.

Задача заключаецца ў тым, каб спалучыць праверку зверху з праверкай знізу.

5) Што значыць—навучаць кадры на іх уласных памылках?

Ленін вучыў, што добрасумленнае ўскрыццё памылак партыі, вывучэнне прычын, парадзіўшых гэтыя памылкі, і намячэнне шляхоў, неабходных для выпраўлення гэтых памылак, з'яўляецца адным з вярнейшых сродкаў правільнага навучання і выхавання партыйных кадраў, правільнага навучання і выхавання рабочага класа і працоўных мас. Ленін гаворыць:

> „Адносіны палітычнай партыі да яе памылак ёсць адзін з важнейшых і вярнейшых крытэрыяў сур'ёзнасці партыі і выканання ёю на справе яе абавязкаў да свайго класа і да працоўных мас. Адкрыта прызнаць памылку, ускрыць яе прычыны, прааналізаваць абстаноўку, яе парадзіўшую, абмеркаваць уважліва сродкі выправіць памылку—вось гэта адзнака сур'ёзнай партыі, вось гэта выкананне ёю сваіх абавязкаў, вось гэта—выхаванне і навучанне класа, а затым і масы“.

Гэта значыць, што абавязкам большэвікоў з'яўляецца не замазванне сваіх памылак, не ўвільванне ад пытання аб іх памылках, як гэта бывае ў нас часта, а чэснае і адкрытае прызнанне сваіх памылак, чэснае і адкрытае намячэнне шляхоў для выпраўлення гэтых памылак, чэснае і адкрытае выпраўленне сваіх памылак.

Я-б не сказаў, каб многія з нашых таварышоў з прыемнасцю пайшлі на гэтую справу. Але большэвікі, калі яны сапраўды хочуць быць большэвікамі, павінны знайсці ў сабе мужнасць адкрыта прызнаць свае памылкі, ускрыць іх прычыны, намеціць шляхі іх выпраўлення і тым дапамагчы партыі даць кадрам правільнае навучанне і правільнае палітычнае выхаванне. Бо толькі на гэтым шляху, толькі ў абстаноўцы адкрытай і чэснай самакрытыкі можна выхаваць сапраўды большэвіцкія кадры, можна выхаваць сапраўдных большэвіцкіх лідэраў.

Два прыклады, якія дэманструюць правільнасць палажэння Леніна.

Узяць, напрыклад, нашы памылкі з калгасным будаўніцтвам. Вы памятаеце, мабыць, 1930 год, калі нашы партыйныя таварышы думалі вырашыць складанейшае пытанне пераводу сялянства на калгаснае будаўніцтва ў якія-небудзь 3—4 месяцы і калі Цэнтральны Камітэт партыі аказаўся вымушаным асадзіць захапляючыхся таварышоў. Гэта быў адзін з самых небяспечных перыядаў у жыцці нашай партыі. Памылка заключалася ў тым, што нашы партыйныя таварышы забылі аб добраахвотнасці калгаснага будаўніцтва, забылі, што нельга пераводзіць сялян на калгасны шлях шляхам адміністрацыйнага націску, забылі, што калгаснае будаўніцтва патрабуе не некалькіх месяцаў, а некалькіх год стараннай і прадуманай работы. Яны забылі аб гэтым і не хацелі прызнаваць сваіх памылак. Вы памятаеце, мабыць, што ўказанні ЦК аб галавакружэнні ад поспехаў і аб тым, каб нашы таварышы на мясцах не забягалі наперад, ігнаруючы рэальную абстаноўку,—было сустрэта ў штыкі. Але гэта не ўтрымала ЦК ад таго, каб пайсці супроць цячэння і павярнуць нашых партыйных таварышоў на правільны шлях. І што-ж? Цяпер ясна для ўсіх, што партыя дабілася свайго, павярнуўшы нашых партыйных таварышоў на правільны шлях. Зараз у нас ёсць дзесяткі тысяч выдатных кадраў з сялян па калгаснаму будаўніцтву і калгаснаму кіраўніцтву. Гэтыя кадры выраслі і выхаваліся на памылках 1930 года. Але гэтых кадраў не было-б у нас цяпер, калі-б партыя не ўсвядоміла тады сваіх памылак і не выправіла іх своечасова.

Другі прыклад ужо з галіны прамысловага будаўніцтва. Я маю на ўвазе нашы памылкі ў перыяд шахцінскага шкодніцтва. Нашы памылкі заключаліся ў тым, што мы не ўлічвалі ўсёй небяспекі тэхнічнай адсталасці нашых кадраў у прамысловасці, мы мірыліся з гэтай адсталасцю і думалі разгарнуць шырокае социялістычнае прамысловае будаўніцтва пры дапамозе варожа настроеных спецыялістаў, асуджаючы нашы гаспадарчыя кадры на ролю дрэнных камісараў пры буржуазных спецыялістах. Вы памятаеце, мабыць, як неахвотна прызнавалі тады нашы гаспадарчыя кадры свае памылкі, як неахвотна прызнавалі яны сваю тэхнічную адсталасць і да чаго туга ўсвойвалі яны лозунг—„аўладаць тэхнікай“. І што-ж? Факты паказваюць, што лозунг „аўладаць тэхнікай“, аказаў сваё дзеянне і даў свае добрыя рэзультаты. Цяпер у нас ёсць дзесяткі і сотні тысяч выдатных большэвіцкіх гаспадарчых кадраў, якія ўжо аўладалі тэхнікай і рухаюць наперад нашу прамысловасць. Але гэтых кадраў не было-б у нас цяпер, калі-б партыя спасавала перад упартасцю гаспадарнікаў, не жадаўшых прызнаць сваю тэхнічную адсталасць, калі-б партыя не ўсвядоміла тады сваіх памылак і не выправіла іх своечасова.

Некаторыя таварышы гавораць, што немэтазгодна гаварыць адкрыта аб сваіх памылках, бо адкрытае прызнанне сваіх памылак можа быць расцэнена нашымі ворагамі, як наша слабасць, і можа быць скарыстана імі. Гэта глупства, таварышы, сапраўднае глупства. Адкрытае прызнанне нашых памылак і чэснае іх выпраўленне, наадварот, можа толькі ўзмацніць нашу партыю, падняць аўтарытэт нашай партыі ў вачах рабочых, сялян, працоўнай інтэлігенцыі, падняць сілу і магутнасць нашай дзяржавы. А гэта галоўнае. Былі-б з намі рабочыя, сяляне, працоўная інтэлігенцыя, а ўсё астатняе прыложыцца.

Другія таварышы гавораць, што адкрытае прызнанне нашых памылак можа прывесці не да навучання і ўмацавання нашых кадраў, а да іх аслаблення і расстройства, што мы павінны шкадаваць і берагчы свае кадры, што мы павінны шкадаваць іх самалюб'е і спакой. Для гэтага яны прапануюць замазваць памылкі нашых таварышоў, аслабіць сілу крытыкі, а яшчэ лепш—прайсці міма гэтых памылак. Такая ўстаноўка з'яўляецца не толькі ў корані няправільнай, але і ў вышэйшай ступені небяспечнай, небяспечнай перш за ўсё для кадраў, якіх хочуць „шкадаваць“ і „берагчы“. Шкадаваць і захаваць кадры пры дапамозе замазвання іх памылак,—гэта значыць напэўна загубіць гэтыя самыя кадры. Мы-б напэўна загубілі свае калгасныя большэвіцкія кадры, калі-б не ўскрылі памылак 1930 года і не навучылі іх на гэтых памылках. Мы напэўна загубілі свае прамысловыя большэвіцкія кадры, калі-б мы не ўскрылі памылак нашых таварышоў у перыяд шахцінскага шкодніцтва і не навучылі нашы прамысловыя кадры на гэтых памылках. Хто думае шкадаваць самалюб‘е нашых кадраў шляхам замазвання іх памылак, той губіць і кадры, і самалюб‘е кадраў, бо ён замазваннем іх памылак аблягчае паўтарэнне новых, можа быць больш сур‘ёзных памылак, якія, трэба думаць, прывядуць да поўнага правалу кадраў на шкоду іх „самалюб‘ю“ і „спакою“.

6) Ленін вучыў нас не толькі вучыць масы, але вучыцца ў мас.

Што гэта значыць?

Гэта значыць, па-першае, што мы, кіраўнікі, не павінны зазнавацца, і павінны разумець, што, калі мы з‘яўляемся членамі ЦК або наркомамі, то гэта яшчэ не значыць, што мы маем усе веды, неабходныя для таго, каб правільна кіраваць. Чын сам па сабе не дае ведаў і вопыту. Званне—тым больш.

Гэта значыць, па-другое, што аднаго толькі нашага вопыту, вопыту кіраўнікоў недастаткова для таго, каб правільна кіраваць, што неабходна, стала быць, дапаўняць свой вопыт, вопыт кіраўнікоў, вопытам мас, вопытам партыйнай масы, вопытам рабочага класа, вопытам народу.

Гэта значыць, па-трэцяе, ні на мінуту не аслабляць, а тым больш не разрываць нашых сувязей з масамі.

Гэта значыць, па-чацвертае, чутка прыслухоўвацца да голасу мас, да голасу радавых членаў партыі, да голасу так званых „маленькіх людзей“, да голасу народу.

Што значыць правільна кіраваць?

Гэта зусім не значыць сядзець у канцылярыі і страчыць дырэктывы.

Правільна кіраваць—гэта значыць:

па першае, знайсці правільнае рашэнне пытання. А правільнае рашэнне немагчыма знайсці без уліку вопыту мас, якія на сваёй уласнай спіне адчуваюць рэзультаты нашага кіраўніцтва;

па-другое, арганізаваць правядзенне ў жыццё правільнага рашэння, чаго, аднак, нельга зрабіць без прамой дапамогі з боку мас;

па-трэцяе, арганізаваць праверку выканання гэтага рашэння, чаго зноў-такі, немагчыма зрабіць без прамой дапамогі мас.

Мы, кіраўнікі, бачым рэчы, падзеі, людзей толькі з аднаго боку, я-б сказаў—зверху, наша поле зроку, стала быць, больш ці менш абмежавана. Масы, наадварот, бачаць рэчы, падзеі, людзей з другога боку, я-б сказаў знізу. Іх поле зроку таксама, стала быць, у пэўнай ступені абмежавана. Каб атрымаць правільнае рашэнне пытання, трэба аб‘яднаць гэтыя два вопыты. Толькі ў такім выпадку кіраўніцтва будзе правільным.

Вось што значыць не толькі вучыць масы, але і вучыцца ў мас.

Два прыклады, якія дэманструюць правільнасць гэтага палажэння Леніна.

Гэта было некалькі год таму назад. Мы, члены ЦК, абмяркоўвалі пытанне аб палепшанні становішча ў Данбасе. Праект мерапрыемстваў, прадстаўлены Наркамцяжам, быў яўна нездавальняючы. Тры разы варочалі праект у Наркамцяж, тры разы атрымлівалі з Наркамцяжа ўсё розныя праекты. І ўсё-ж нельга было прызнаць іх здавальняючымі. Нарэшце, мы парашылі выклікаць з Данбаса некалькі рабочых і радавых гаспадарчых і прафесіянальных работнікаў. Тры дні гутарылі з гэтымі таварышамі, і ўсе мы, члены ЦК, павінны былі прызнаць, што толькі яны, гэтыя радавыя работнікі, гэтыя „маленькія людзі“ здолелі падсказаць нам правільнае рашэнне. Вы памятаеце, мабыць, вядомае рашэнне ЦК і Соўнаркома аб мерах узмацнення здабычы вугалю ў Данбасе. Дык вось гэтае рашэнне ЦК і Соўнаркома, якое прызнана ўсімі нашымі таварышамі правільным і нават славутым рашэннем, падсказалі нам простыя людзі з нізоў.

Другі прыклад. Я маю на ўвазе прыклад з тав. Нікалаенка. Хто такая Нікалаенка? Нікалаенка—гэта радавы член партыі. Яна—звычайны „маленькі чалавек“. Цэлы год яна падавала сігналы аб тым, што не ўсё добра ў партыйнай арганізацыі ў Кіеве, выкрывала сямейственасць, мяшчанска-абывацельскі падыход да работнікаў, зажым самакрытыкі, засілле трацкісцкіх шкоднікаў. Ад яе адмахваліся, як ад назойлівай мухі. Нарэшце, каб адбіцца ад яе, узялі і выключылі яе з партыі. Ні Кіеўская арганізацыя, ні ЦК КП(б)У не дапамаглі ёй дабіцца праўды. Толькі ўмяшанне Цэнтральнага Камітэта партыі дапамагло разблытаць гэты заблытаны вузел. А што высветлілася пасля разбору справы? Высветлілася, што Нікалаенка была права, а Кіеўская арганізацыя была няправа. Не больш, ні менш. А хто-ж такая Нікалаенка? Яна, вядома, не член ЦК, яна не Нарком, яна не сакратар Кіеўскай абласной арганізацыі, яна нават не сакратар якой-небудзь ячэйкі, яна толькі просты радавы член партыі.

Як бачыце, простыя людзі аказваюцца часам куды бліжэй да ісціны, чым некаторыя высокія ўстановы.

Можна было-б прывесці яшчэ дзесяткі і сотні такіх прыкладаў.

Выходзіць, такім чынам, што для кіраўніцтва нашай справай аднаго толькі нашага вопыту, вопыту кіраўнікоў, далёка яшчэ недастаткова. Для таго, каб правільна кіраваць, неабходна вопыт кіраўнікоў дапоўніць вопытам партыйнай масы, вопытам рабочага класа, вопытам працоўных, вопытам так званых „маленькіх людзей“.

А калі гэта магчыма?

Гэта магчыма толькі ў тым выпадку, калі кіраўнікі звязаны з масамі цяснейшым чынам, калі яны звязаны з партыйнымі масамі, з рабочым класам, з сялянствам, з працоўнай інтэлігенцыяй.

Сувязь з масамі, умацаванне гэтай сувязі, гатоўнасць прыслухоўвацца да голасу мас,—вось у чым сіла і непераможнасць большэвіцкага кіраўніцтва.

Можна прызнаць, як правіла, што пакуль большэвікі захоўваюць сувязь з шырокімі масамі народу, яны будуць непераможнымі. І наадварот, варта большэвікам адарвацца ад мас і страціць сувязь з імі, варта ім пакрыцца бюракратычнай іржою, каб яны страцілі ўсякую сілу і ператварыліся ў пустышку.

У старажытных грэкаў у сістэме іх міфалогіі быў адзін славуты герой—Антэй, які быў, як апавядае міфалогія, сынам Пасейдона—богам мораў і Геі—багіні зямлі. Ён адчуваў асаблівую прывязанасць да маткі сваёй, якая яго нарадзіла, выкарміла і выхавала. Не было такога героя, якога-б ён не перамог—гэты Антэй. Ён лічыўся непераможным героем. У чым заключалася яго сіла? Яна заключалася ў тым, што кожны раз, калі яму ў барацьбе з праціўнікам прыходзілася туга, ён дакранаўся да зямлі, да сваёй маткі, якая нарадзіла і выкарміла яго, і атрымліваў новую сілу. Але ў яго было ўсё-такі сваё слабае месца—гэта небяспека быць якім-небудзь чынам адарваным ад зямлі. Ворагі ўлічвалі гэту яго слабасць і падпільноўвалі яго. І вось знайшоўся вораг, які скарыстаў гэтую яго слабасць і перамог яго. Гэта быў Геркулес. Але як ён яго перамог? Ён адарваў яго ад зямлі, падняў яго ў паветра, адняў у яго магчымасць дакрануцца да зямлі і задушыў яго такім чынам у паветры.

Я думаю, што большэвікі нагадваюць нам героя грэцкай міфалогіі, Антэя. Яны, таксама, як і Антэй, моцны тым, што трымаюць сувязь са сваёй маткай, з масамі, якія парадзілі, выкармілі і выхавалі іх. І пакуль яны трымаюць сувязь са сваёй маткай, з народам, яны маюць усе шансы на тое, каб астацца непераможнымі.

У гэтым ключ непераможнасці большэвіцкага кіраўніцтва.

7) Нарэшце, яшчэ адно пытанне. Я маю на ўвазе пытанне аб фармальных і бяздушна-бюракратычных адносінах некаторых нашых партыйных таварышоў да лёсу асобных членаў партыі, да пытання аб выключэнні з партыі членаў партыі, або да пытання аб аднаўленні выключаных у правах членаў партыі. Справа ў тым, што некаторыя нашы партыйныя кіраўнікі хвараюць адсутнасцю увагі да людзей, да членаў партыі, да работнікаў. Больш таго, яны не вывучаюць членаў партыі, не ведаюць, чым яны жывуць і як яны растуць, не ведаюць наогул работнікаў. Таму ў іх няма індывідуальнага падыходу да членаў партыі, да работнікаў партыі. І іменна таму, што ў іх няма індывідуальнага падыходу пры ацэнцы членаў партыі і партыйных работнікаў, яны звычайна дзейнічаюць наўздагад: або хваляць іх агулам, і без меры, або пабіваюць іх таксама агулам і без меры, выключаюць з партыі тысячамі і дзесяткамі тысяч. Такія кіраўнікі наогул стараюцца мысліць дзесяткамі тысяч, не клапоцячыся аб „адзінках“, аб асобных членах партыі, аб іх лёсе. Выключыць з партыі тысячы і дзесяткі тысяч людзей яны лічаць малаважнай справай, суцяшаючы сябе тым, што партыя ў нас двухмільённая і дзесяткі тысяч выключаных не могуць што-небудзь змяніць у становішчы партыі. Але так могуць падыходзіць да членаў партыі толькі людзі, па сутнасці справы, глыбока антыпартыйныя.

У рэзультаце такіх бяздушных адносін да людзей, да членаў партыі і партыйных работнікаў штучна ствараецца нездаволенне і азлабленне ў адной частцы партыі, а трацкісцкія двурушнікі спрытна падчапляюць такіх азлобленых таварышоў і ўмела цягнуць іх за сабой у балота трацкісцкага шкодніцтва.

Самі па сабе трацкісты ніколі не прадстаўлялі вялікай сілы ў нашай партыі. Успомніце апошнюю дыскусію ў нашай партыі ў 1927 годзе. Гэта быў сапраўдны партыйны рэферэндум. З 854 тысяч членаў партыі галасавала тады 730 тысяч членаў партыі. З іх за большэвікоў, за Цэнтральны Камітэт партыі, супроць трацкістаў галасавала 724 тысячы членаў партыі, за трацкістаў—4 тысячы членаў партыі, гэта значыць каля поўпрацанта, і ўстрымалася 2600 членаў партыі. Не прынялі ўдзел у галасаванні 123 тысячы членаў партыі. Не прынялі яны ўдзелу або таму, што былі ў ад‘ездзе, або таму, што былі ў зменах. Калі да 4 тысяч, галасаваўшых за трацкістаў, дадаць усіх устрымаўшыхся,—лічачы, што яны таксама спачувалі трацкістам, і калі да гэтай сумы дадаць не поўпрацанта не ўдзельнічаўшых у галасаванні, як гэта трэба было-б зрабіць па правілу, а 5 працантаў неўдзельнічаўшых, гэта значыць каля 6 тысяч членаў партыі, то атрымаецца каля 12 тысяч членаў партыі, спачуваўшых так ці інакш трацкізму. Вось вам уся сіла паноў трацкістаў.

Дадайце да гэтага тую акалічнасць, што многія з гэтага ліку расчараваліся ў трацкізме і адыйшлі ад яго, і вы атрымаеце ўяўленне аб мізэрнасці трацкісцкіх сіл. І калі, не гледзячы на гэта, трацкісцкія шкоднікі ўсё-ж маюць некаторыя рэзервы каля нашай партыі, то гэта таму, што няправільная палітыка некаторых нашых таварышоў па пытанню аб выключэнні з партыі і аднаўленню выключаных, бяздушныя адносіны некаторых нашых таварышоў да лёсу асобных членаў партыі і асобных работнікаў штучна плодзяць колькасць нездаволеных і азлобленых і ствараюць, такім чынам, трацкістам гэтыя рэзервы.

Выключаюць большай часткай за так званую пасіўнасць. Што такое пасіўнасць? Лічаць аказваецца, што калі член партыі **не засвоіў** праграму партыі, то ён пасіўны і падлягае выключэнню. Але гэта-ж няправільна, таварышы. Нельга-ж так па-букваедску тлумачыць статут нашай партыі. Каб засвоіць праграму партыі, трэба быць сапраўдным марксістам, правераным і тэарэтычна падрыхтаваным марксістам. Я не ведаю, ці многа знойдзецца ў нас членаў партыі, якія ўжо засвоілі нашу праграму, сталі сапраўднымі марксістамі, тэарэтычна падрыхтаванымі і праверанымі. Калі ісці далей па гэтаму шляху, то нам прышлося-б пакінуць у партыі толькі інтэлігентаў і наогул людзей вучоных. Каму патрэбна такая партыя? У нас ёсць праверaная і вытрымаўшая ўсе іспыты ленінская формула аб членстве ў партыі. Згодна гэтай формулы, членам партыі лічыцца той, хто **прызнае** праграму партыі, плаціць членскія ўзносы і працуе ў адной з яе арганізацый. Звярніце ўвагу: у ленінскай формуле гаворыцца не аб **засваенні** праграмы, а аб **прызнанні** праграмы. Гэта дзве зусім розныя рэчы. Няма чаго і даказваць, што праў тут Ленін, а не нашы партыйныя таварышы, якія дарэмна балбочуць аб засваенні праграмы. Яно і зразумела. Калі-б партыя зыходзіла з таго, што членамі партыі могуць быць толькі такія таварышы, якія ўжо засвоілі праграму і сталі тэарэтычна падрыхтаванымі марксістамі, то яна не стварала-б у партыі тысячы партыйных гурткоў, сотні партыйных школ, дзе членаў партыі навучаюць марксізму і дапамагаюць ім засвоіць нашу праграму. Зусім ясна, што калі партыя арганізуе такія школы і гурткі сярод членаў партыі, то гэта таму, што яна ведае, што члены партыі не паспелі яшчэ засвоіць партыйную праграму, не паспелі яшчэ стаць тэарэтычна падрыхтаванымі марксістамі.

Стала быць, каб выправіць нашу палітыку па пытанню аб членстве ў партыі і аб выключэнні з партыі, неабходна пакончыць з цяперашнім галавацяпскім тлумачэннем пытання аб пасіўнасці.

Але ў нас ёсць яшчэ другая пагрэшнасць у гэтай галіне. Справа ў тым, што нашы таварышы не прызнаюць сярэдзіны паміж двума крайнасцямі. Варта рабочаму, члену партыі крыху правініцца, спазніцца раз—два на партыйны сход, не заплаціць чамусьці членскіх узносаў, каб яго у момант выкінулі вон з партыі. Не цікавяцца ступенню яго правіннасці, прычынай няяўкі на сход, прычынай неплацяжу членскіх узносаў. Бюракратызм у гэтых пытаннях проста нябачаны. Не цяжка зразумець, што іменна ў рэзультаце такой бяздушнай палітыкі аказаліся выкінутымі з партыі выдатныя кадравыя рабочыя, вельмі добрыя стаханаўцы. А хіба нельга было, перш чым выключыць з партыі, зрабіць папярэджанне, калі гэта не дзейнічае—паставіць на від або вынесці вымову, а калі і гэта не дзейнічае—вызначыць тэрмін для выпраўлення, або, у крайнім выпадку, перавесці ў кандыдаты, але не выключаць з маху з партыі? Вядома, можна было. Але для гэтага патрэбны ўважлівыя адносіны да людзей, да членаў партыі, да лёсу членаў партыі. А гэтага вось іменна і не хапае ў некаторых нашых таварышоў.

Час, таварышы, даўно час пакончыць з гэтай агіднасцю. (**Апладысменты.**)

Пра забытых

Рашэнні лютаўскага пленума ЦК ВКП(б) з'яўляюцца баявой праграмай дзеяння па ўзмацненню партыйна-масавай работы, разгортванню крытыкі і самакрытыкі. Гэтыя гістарычныя рашэнні нашай партыі ўказваюць шляхі барацьбы з падхалімствам, ратазействам, сямейственасцю. Вывучыўшы рашэнні пленума, кожная партыйная арганізацыя, кожны комуніст яшчэ больш ўзброяцца ідэямі большэвізма і павысяць большэвіцкую пільнасць.

У нашай партыйнай арганізацыі крытыка і самакрытыка былі заглушаны. Прытупленне пільнасці прывяло да таго, што на фабрыцы доўгі час арудвала група ворагаў народа, як Раманенка, Элькін і інш.

Ратазейства і благадушша некаторых комуністаў і былога сакратара парткома тав. Лебедзева спрыялі таму, што яны не заўважылі дзеянняў ворага, не мабілізавалі партыйную арганізацыю і рабочы калектыў на выкрыццё ворагаў.

І да гэтага часу ў нашай партыйнай арганізацыі не зжыты падхалімства, угодніцтва і сямейственасць. Работніцам-комуністкам і кандыдатам партыі не дапамагаюць у рабоце, не ўцягваюць іх у актыўнае партыйнае жыццё.

Вось вазьму для прыклада сябе. Я член КП(б)Б з 1924 года. Раней мяне лічылі „маўчальнікам“. Сакратар парткома нас—„маўчальнікаў“ не выклікаў у партком, ніякіх нагрузак не даваў. Мы толькі „ціха і мірна“ наведвалі партвучобу.

У 1930 годзе мяне абралі членам пленума гаркома КП(б)Б. З гэтага часу я пачала атрымоўваць розныя даручэнні ад гаркома. Не так даўно гарком прымацаваў мяне к рабочаму інтэрнату нашай фабрыкі. Але сакратар гаркома ні разу мяне не выклікаў і не праверыў як я выконваю даручэнні. Не цікавіцца гарком, як комуністы—члены гаркома адчуваюцца на фабрыцы. Фабрычная партыйная арганізацыя таксама мала аказвае мне дапамогі.

Я скончыла соўпартшколу і зараз наведваю гурток павышанага тыпу па гісторыі ВКП(б). Па асваенню матэрыялаў я не адстаю ад другіх, не гледзячы на тое, што маю вельмі слабую падрыхтоўку па агульна-адукацыйных прадметах. Але мне цяжка пісаць канспект. Я звярнулася ў партком, каб да мяне прымацавалі культармейца або настаўніка. Гэтай дапамогі парткома я чакаю ўжо трэці год. У такім-жа становішчы знаходзяцца нашы комуністкі тт. Эстрына, Сімакова, Папсуева і інш.

Падхалімства і ўгодніцтва працвяталі ў нашай гарадской партыйнай арганізацыі. Пад гэты шумок ворагі народа рабілі свае справы. У гарком паступалі рапарты аб паспяховым выкананні прамфінплана, а на самой справе брак дасягаў найвялікшых размераў. Сходы партыйнага актыва і пленумы гаркома праходзілі пад акампанемент падхалімных гімнаў. Адсутнічала большэвіцкая крытыка і самакрытыка. Я не памятаю такога схода актыва, на якім-бы па-дзелавому ўказвалі на недахопы ў рабоце гаркома.

Мне іншы раз хацелася выступіць на сходзе партактыва. Але аб чым было гаварыць? Хваліць работу не хацела, бо працавалі дрэнна. Падхалімнічаць не магу, а крытыкаваць кіраўніцтва гаркома нельга было.

Вось і на апошнім сходзе гарадскога партыйнага актыва, дзе тав. Галадзед зрабіў даклад аб рашэннях лютаўскага пленума ЦК ВКП(б), комуністы выступалі вельмі мала. Сакратар гаркома КП(б)Б тав. Стакун сам выклікаў па прозвішчу комуністаў і даваў ім слова.

Апарат гаркома КП(б)Б непаваротлівы ў сваіх дзеяннях. Сам сакратар гаркома, яго намеснік і інструктары мала бываюць на прадпрыемствах. За два гады тав. Стакун толькі два разы, як ганаровы госць, наведаў нашу фабрыку, а ў 1937 годзе яшчэ ні разу не быў.

Зрэдку заглядвае на фабрыку і інструктар гаркома тав. Пазнякоў. Ён правярае справы парткома, а ў цэхах ніколі не бывае.

Такая практыка работы прывяла да адрыву кіраўнікоў ад партыйных мас і беспартыйных рабочых. Яна прывяла да таго, што не заўважалі ворагаў народу, якія маюцца ў нас на фабрыцы.

Рашэнні пленума ЦК ВКП(б) аб выбарах партыйных органаў пры тайным галасаванні забяспечаць магчымасць выбараў у кіруючыя партыйныя органы моцных, працаздольных большэвікоў.

Шэвелева

Нова-Беліца
Фабрыка „Везувій“

АГІТАТАР

У пачатку мінулага году партыйны камітэт даручыў члену партыі—работніцы Ефрасінні Іванаўне Гарэгляд быць агітатарам у сваёй канвейернай ленце. Як і да ўсякага партдаручэння, тав. Гарэгляд і да гэтага аднеслася з усёй сур‘ёзнасцю. У ленце працуе выключна жаночая моладзь. Ефрасіння Іванаўна перш за ўсё ўзялася за вывучэнне быта і запросаў дзяўчат. Яна не абмяжоўвалася асабістымі гутаркамі на рабоце, а пабывала ў інтэрнаце, дзе жывуць дзяўчаты, вывучала асяроддзе, у якім яны знаходзяцца.

Ужо так завялося, што да т. Гарэгляд работніцы звараччаюцца па ўсякіх пытаннях. Аб усім дзеляцца яны з сваім агітатарам: ці датычыцца гэта прачытанай кнігі, незразумелага пытання ў газеце, асабістых навін, радасцей, крыўд.

Паспрачаліся дзяўчаты на рабоце. Ефрасіння Іванаўна ў час перапынку тут-жа пагутарыла з імі. Яшчэ раз растлумачыла ім аб правах і абавязках грамадзяніна па новай Сталінскай Канстытуцыі. Расказала аб прынцыпах соцыялістычнага агульнасумеснага жыцця, увязала гэта з паводзінамі некаторых работніц. Задушэўна прайшла гутарка і дала станоўчыя вынікі. Чулага і сур‘ёзнага таварыша перш за ўсё адчуваюць дзяўчаты ў т. Гарэгляд.

Быць агітатарам — сур‘ёзная і адказная справа. Ефрасіння Іванаўна гэта добра разумее. Таму да кожнай правадзімай гутаркі яна старанна рыхтуецца. Выкарыстоўвае матэрыялы з журналаў „Партыйнае будаўніцтва“, „Спутнік агітатара“ і больш за ўсё—з газеты „Правда“ Не гледзячы на свае 50 год чытае яна і „Комсомольскую правду“, бо ведае, што гэта газета ўзнімае рад пытанняў з жыцця і быта моладзі.

Значна вырасла за апошні час т. Гарэгляд. Нядаўна скончыла яна трохмесячныя курсы прапагандыстаў. Цяпер вучыцца ў гуртку па гісторыі партыі. Чытае многа мастацкай літаратуры. За апошнія некалькі месяцаў прачытала „Дзень другі“ Эрэнбурга, „Як гартавалася сталь“—Остроўскага, „Капітанскую дачку“—Пушкіна і многа другіх. Пушкін—любімейшы паэт т. Гарэгляд.

Работа тав. Гарэгляд як агітатара была-б значна лепшай, калі-б партком як належыць ёю кіраваў. Але кіраўніцтва агітатарамі, на жаль, слабы ўчастак работы парткома. Агіткалектыў склікаецца ад выпадку да выпадку. Агітатараў інструктуюць толькі перад кампаніямі. Таму і гутаркі праводзяць яны больш па кампанейскіх пытаннях. Узяць, напрыклад, сакавік. У гэтым месяцы агітатары атрымалі заданне правесці гутаркі аб міжнародным Комуністычным жаночым дні, аб 20-годдзі Лютаўскай рэволюцыі і аб дні Парыжскай Комуны. Такія важнейшыя пытанні, як рашэнне пленума ЦК ВКП(б), падзеі ў Іспаніі і рад другіх амаль не былі закрануты.

Адчуваецца і фармальны падыход да агітацыі. Для гутарак з работніцамі скарыстоўваецца толькі 10-мінутны перапынак для адпачынку ў часе работы. Вядома, што за 10 мінут вельмі цяжка абмеркаваць якое-небудзь пытанне. Часта бывае, што пачатая гутарка не заканчваецца. На заўтра яна не аднаўляецца, і пытанне застаецца невысветленым.

Сакратар парткома тав. Раксін заяўляе, што другога часу агітатары не могуць скарыстаць. Гэта вядома неправільна. Чаму агітатар не можа скарыстаць час перад пачаткам работы? Чаму агітатар не можа прыйсці ў інтэрнат да работніц і там з імі пагутарыць?

Лютаўскі пленум ЦК ВКП(б) ставіць перад усімі партыйнымі арганізацыямі пытанне аб карэнным палепшанні палітычнай агітацыі. Партыйная арганізацыя фабрыкі імя Крупскай яшчэ не прыступіла да ажыццяўлення рашэнняў пленума ў гэтым пытанні. А кадры агітатараў, адданых членаў партыі ў арганізацыі маюцца. Гэта бачна з работы агітатара тав. Гарэгляд.

Шыфрына

Менск

На здымку: заняткі партыйнага гуртка фабрыкі „Кастрычнік“ па вывучэнню Канстытуцыі БССР. Заняткі праводзіць прапагандыст тав. Мельцэр М. Я.

(Белсаюзфото).

НАМ ПІШУЦЬ

ГАНАРУСЯ СВАЁЙ РАДЗІМАЙ

Мой бацька, чыгуначнік, усё жыццё марыў аб тым, як-бы накарміць сваіх дзяцей дасыта, але так і памёр, не пабачыўшы прыгожага і радаснага жыцця сваёй дачкі.

Я таксама чыгуначніца, старшая стрэлачніца. Сваю работу я люблю і ганаруся ёю, бо ведаю, што працую на карысць нашай цудоўнай радзімы.

За адданую работу я ўзнагароджана значком „Ударніка сталінскага прызыву“. Акрамя гэтага я была некалькі разоў прэміравана грашыма і каштоўнымі падарункамі: бібліятэкай і пуцёўкай у дом адпачынку. Акрамя таго мне далі добрую кватэру.

Мой стрэлачны ўчастак заўсёды чысты і дагледжаны. Усе стрэлкі праціраю маслам. Сачу, каб яны не ржавелі. Такому догляду вучу астатніх рабочых.

Кожны дзень адчуваю бацькоўскія клопаты нашага роднага таварыша Сталіна аб жыцці працоўнай жанчыны.

Хочацца працаваць усё лепш і лепш у такой цудоўнай радзіме, якая мае Сталінскую Канстытуцыю—гэты велізарны дакумент радасці і шчасця.

Я ўважліва вывучаю даклад таварыша Сталіна і Сталінскую Канстытуцыю. Кожнае слова радуе мяне і ўздымае на барацьбу за новыя паказчыкі ў выкананні вытворчага плана.

Акрамя работы на вытворчасці я прымаю актыўны ўдзел у грамадскім жыцці. Я член горсовета і была дэлегаткай раённага з‘езда Советаў.

Марыя Побал

Станцыя Асіпавічы

БЕЗ КІРАЎНІЦТВА

Сваю работу жонкі ІТР шклозавода „Ноўка“ пачалі ў чэрвені 1936 г. У работу ўцягнута 50 жанчын жонак ІТР і стаханаўцаў.

Асноўнай нашай работай мы лічылі прывядзенне ў культурны выгляд пасёлка і цэхаў. Перад адміністрацыяй мы паставілі пытанне аб штодзённым прыбіранні цэхаў, абсталявання ленкуткоў, лазні і раздзявалкі.

Існуючы гурток па ліквідацыі няпісьменнасці працуе дрэнна. К вялікаму сораму жанчыны нашага завода яшчэ не зразумелі значэння вучобы. Ды к таму заўком па гэтаму важнаму пытанню нічога не зрабіў.

Не лепш справа абстаіць у нас са школай для дзяцей. Памяшканне цеснае і далёка ад завода. Мы паставілі пытанне перад Наркамасветай аб адчыненні дзесяцігодкі на тэрыторыі пасёлка. Дрэнна, што нашай работай ніхто не кіраваў, яна праходзіла самацёкам. На 1937 год мы самі склалі план работы. У гэтым плане мы ўлічылі моманты, упушчаныя ў 1936 годзе.

Палякова.

Суражскі раён.

НЕАБХОДНА ДАПАМОГА

У часці, якой камандуе майёр тав. Кузняцоў, адозва Ўсесаюзнай нарады жонак каманднага і начальніцкага складу паслужыла крыніцай новага пад‘ёму актыўнасці жанчын.

Прайшло некалькі месяцаў пасля нарады. Жонкі камандзіраў нашай часці падводзяць вынікі работы за гэты перыяд. Зараз няма ні адной жанчыны, якая-б не была ахоплена палітвучобай. Падабран добры склад кіраўнікоў. Арганізаваны 5 гурткоў па палітпадрыхтоўцы і 1 гурток па вывучэнню гісторыі партыі.

Вялікую работу і дапамогу аказваюць жонкі камандзіраў у правядзенні мастацкай самадзейнасці. Яны ўдзельнічаюць у пастаноўках, у харавым гуртку. Асабліва многа працуюць у гуртках самадзейнасці тт. Сімановіч, Цесіс, Кічайкіна, Ісаева, Гарук, Нікіціна, Рыбальчэнка, Чэбуракова і іншыя.

Добра пастаўлена работа ў гуртку ГСА I і II ступені. Арганізован гурток па вывучэнню аўтадарожнай справы. Большасць жонак камандзіраў—члены стралковага гуртка. Яны рыхтуюцца да завочных стралковых спаборніцтваў і з вялікім інтарэсам вывучаюць вайсковую справу па спецыяльных дысцыплінах.

Трэба адзначыць, што яшчэ наглядаюцца недастаткова чулыя адносіны да запатрабаванняў жанчын з боку жанорга нашай часці т. Саковіча. Некаторыя жанчыны не могуць своечасова з‘яўляцца на заняткі, бо няма з кім пакінуць дзіця. Ёсць такія мужы, як тав. Трэццякоў, які абураны тым, што яго жонка мае жаданне ствараць утульнасць для байцоў.

На гэта пампаліту тав. Егінцаву і жаноргу тав. Саковіч патрэбна звярнуць самую сур‘ёзную ўвагу.

Піскун

Бабруйск

ВЫХОЎВАЕМ АКТЫЎ

Інструктарам аргмасавага аддзелу РВК я вызначана нядаўна. Работа для мяне новая, але мне дапамагаюць. Вопыт работы старшыні сельсовета і члена сельсовета на працягу 13 год— мне таксама прыгадзіўся.

Я часта бываю ў сельсоветах, калгасах. Праводжу сходы, гутаркі. Галоўную ўвагу звярачаю на работу сярод жанчын, маю ўжо вялікі жаночы актыў. Актыў дапамагае мне ва ўсёй маёй рабоце.

Мы разгарнулі вялікую работу вакол закона ад 27 чэрвеня аб забароне абортаў, расшырэнні сеткі радзільных дамоў і дапамогі многасямейным. Мацеры самі ўдзельнічаюць у растлумачэнні гэтага закону, дапамагаюць выкрываць тых, хто робіць падпольна аборты. З дапамогай актыву выяўлена фельчарыца Падкевіч, якая на даму ў санітаркі Сідарэнка рабіла аборты цяжарным жанчынам. Падкевіч арыштавана і прыцягваецца да адказнасці.

Вялікую работу праводзяць і хаты-радзільні. У Бяседавіцкім сельсовеце акушэрка тав. Ляпкова праводзіць гутаркі з маладымі мацерамі-калгасніцамі. Усе цяжарныя жанчыны ў яе на вучоце, яна часта кансультырые іх, вучыць загадзя рыхтавацца да прыёму нованароджаных. На вучоце ў яе і тыя калгасніцы, якія ўжо нарадзілі. Ляпкова наведвае іх, дапамагае парадамі.

Такую-ж работу праводзіць і акушэрка тав. Мурашкіна ў Трасцяніцкім сельсовеце. Яна да ўсіх чула адносіцца. Жанчыны ведаюць яе далёка за межамі сельсовета.

Зараз я праводжу работу па падрыхтоўцы да адчынення дзетясляў, пляцовак і садоў.

Баравая

Хоцімскі раён

Аб вырашчванні лімонаў

Лімон з‘яўляецца вельмі карыснай раслінай па колькасці вітамінаў і як сыравіна для парфюмернай прамысловасці. Расліна гэта цёплалюбівая, субтрапічная, з сямейства цытрусавых. У нас, у СССР, лімоны растуць на Чорнаморскім узбярэжжы Каўказа—ад Сочы да Батума, разам з іншымі цытрусавымі (апельсінамі, мандарынамі і інш.)

У сярэдняй частцы СССР культура лімонаў з поспехам вядзецца ў пакоях. Асабліва ў гэтых адносінах адзначаецца горад Паўлаўск на Оке (Горкаўскі край). Культура лімонаў налічвае тут 50-гадовую даўнасць. У пакоях лімоны, нават пры дрэнным доглядзе, даюць 20—30 пладоў у год з адной расліны. Пры правільным-жа вырашчванні можна лёгка атрымаць да 80—100 пладоў.

Навуковую работу па пакаёвай культуры лімонаў вядзе цяпер Інстытут плодаводства імя І. В. Мічурына ў гор. Мічурынску.

Цэнтральны батанічны сад Акадэміі Навук БССР часта атрымлівае пісьмы з запытаннямі аб тэхніцы культуры лімонаў у пакоях. Зусім зразумела, чаму з такой цікавасцю адносяцца працоўныя да гэтай культуры.

Развядзенне лімонаў у пакоях магчыма дваякім спосабам: пасевам насення і зялёнымі чаранкамі. Пры першым спосабе выбіраецца насенне з лімона і зараз-жа высяваецца ў вазон. Вазоны затым трымаюць пры тэмпературы 20—25 градусаў. Са з‘яўленнем усходаў вазоны прыстаўляюць да акна.

Калі расліны дасягнуць таўшчыні алоўка, іх акуліруюць. Прыём акуліроўкі з‘яўляецца абавязковым, інакш сеяныя лімоны вельмі доўга не плоданосяць—да 10—12 год—і даюць звычайна дрэннай якасці плады. Для акуліроўкі біруцца чаранкі праверaных добрых культурных сартоў лімонаў. Тэхнічна акуліроўка вядзецца звычайным парадкам, часцей „спячым вочкам“. На кары дзічка робіцца надрэз, падобны на літару „Т“, куды ўстаўляецца зрэзаны шчыток з парастка культурнага лімона. Зрэз шчытка з вочкам пачынаюць на 8 міліметраў вышэй вочка і паступова вядуць уніз, стараючыся захапіць паменш драўніны. Зрэз канчаецца на такой-жа адлегласці ніжэй вочка. Выразанае вочка бярэцца двума пальцамі левай рукі за чарашок і ўсоўваецца зверху за прыпаднятую на сеянцы кару; месца прышчэпкі абвязваецца істужкамі мачалы (гл. мал. а, б, в, г.)

Праз некаторы час прывітае вочка ідзе ў рост, і дзічок тады зразаецца да месца прышчэпкі.

Размнажэнне чаранкамі значна прасцей і заслугоўвае самага шырокага распаўсюджання. Для размнажэння наразаюць чаранкі даўжынёй ад 8 да 12 сантыметраў з культурнай расліны лімона, з такім разлікам, каб на чаранку знаходзілася ад 3 да 5 вочкаў. Зрэзы робяцца—верхні над почкай, ніжні пад почкай, а не ў сярэдзіне міжвузелля. Лепшы час для зрэзкі—калі парастак знаходзіцца ў перыядзе росту.

Зрэзаныя чаранкі саджаюцца ў гаршчкі на глыбіню 4—5 сантыметраў і накрываюцца шклянкай або банкай... Гаршчкі на адну трэцюю частку запаўняюцца пяском, а астатняя частка да верху засыпаецца зямлёй.

Паспяхова прымаюцца чаранкі пры тэмпературы 20—25 градусаў. Адзнакай акаранення служыць развіццё лісцяў.

Перасадку лімонаў робяць па меры развіцця раслін і калі карэнні аплятуць усю зямлю ў гаршчку. Расліну вынімаюць разам з комам, разрыхляюць крыху зямлю вакол яе і абразаюць пачарнеўшыя карэнні. Пры пасадцы ў новую пасудзіну старанна распраўляюць карэнні і прысыпаюць затым зямлёй.

Зямля ў кадушках з лімонамі павінна быць заўсёды вільготнай. Гэта дасягаецца паліўкай. Летам у сухое надвор‘е трэба паліваць кожны дзень, у хмарнае—праз 2—3 дні, восенню і зімой адзін раз у тыдзень.

Для добрага развіцця лімонаў робіцца паліўка ўгнаеннямі. Для гэтай мэты бярэцца сумесь мінеральных угнаенняў: суперфасфата, калійнай солі і сульфат-амонія па аднаму граму на літр вады. Або паліўка прыгатаўляецца з навоза Для гэтага бочка на адну трэцюю частку запаўняецца навозам і заліваецца вадой. Бочцы даецца прастаяць 12—15 дзён, пакуль не перабродзіць. Вадкасць тады зліваецца і атрыманы раствор разбаўляюць дзесяццю часцямі вады і паліваюць. Перад паліўкай вадкімі ўгнаеннямі расліны раней павінны быць паліты вадой.

На 3—4 год маладыя расліны лімонаў пачынаюць плоданосіць. Для лепшага плоданашэння і правільнага развіцця кроны дрэўца прымяняецца абрэзка. Гэты самы важны прыём у культуры лімонаў. Для пакаёвых умоў лепш за ўсё форма куста або ў выглядзе невялікага дрэўца. Да фармавання прыступаюць пры дасягненні раслінай вышыні ў 50—60 сантыметраў. Усе галінкі ніжэй 30—40 сантыметраў зразаюцца ў самай асновы, а з пакінутых выбіраюць 3—5 штук, накіраваных у розныя бакі. Астатнія 3 кроны таксама выразаюцца. У далейшым наглядаюць, каб галінкіраслі ўсе аднолькавыя.

Пры атрыманні куставой формы цэнтральны парастак на вышыні 18—20 сантыметраў прышчыпваецца. З утварыўшыхся бакавых галінак пакідаюць толькі тры. Праз год гэтыя парасткі зноў прышчыпваюць, і з растучых бакавых парасткаў пакідаюць на галінцы толькі два. Гэтыя парасткі ўжо захоўваюцца, і абрэзка лічыцца закончанай. У далейшым робіцца толькі прарэджванне.

Лімон пладаносіць звычайна на кароткіх гадавалых галінках. Усе тлушчавыя значна вырасшыя парасткі абразаюцца на адну трэцюю частку або палову іх даўжыні.

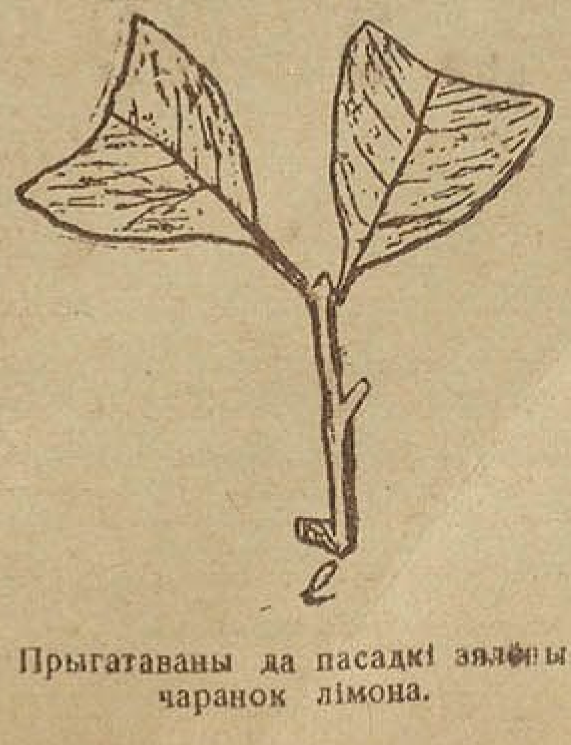

Прыгатаваны да пасадкі зялёны чаранок лімона.

038

Цана 20 кап.

У першыя гады не трэба захапляцца значнай колькасцю завязяў, а пакідаць спачатку на першы год плоданашэння 2—3 і на другі год 6—7 завязяў. У далейшым колькасць пакідаемых завязяў павялічваецца з кожным годам.

Лепшы сорт лімонаў пакаёвай культуры Паўлаўскі, рост у кадушцы 100—110 сантыметраў, цвіце два разы ў год, пладаносіць на 2—3 годзе. Для цэнтральных і паўночных раёнаў лічыцца найлепшым. *Новаафонскі*, рост да 2 метраў, пладаносіць на працягу круглага году. Вельмі ўраджайны—дае да 300 пладоў; пладаносіць на 3—4 год; заслугоўвае вялікай увагі для развядзення ў паўднёвых раёнах. *Лімон Мёера*, родам з Кітая вельмі марозаўстойлівы (да—10 градусаў) і вельмі ўраджайны, на 3—4 год дае ўжо да 100 пладоў, вядомы як самы лепшы сорт для пакаёвай культуры, заслугоўвае самага шырокага распаўсюджання.

Аграном-садавод **А. В. Магучы**.

Цэнтральны Батанічны сад Акадэміі
Навук БССР.

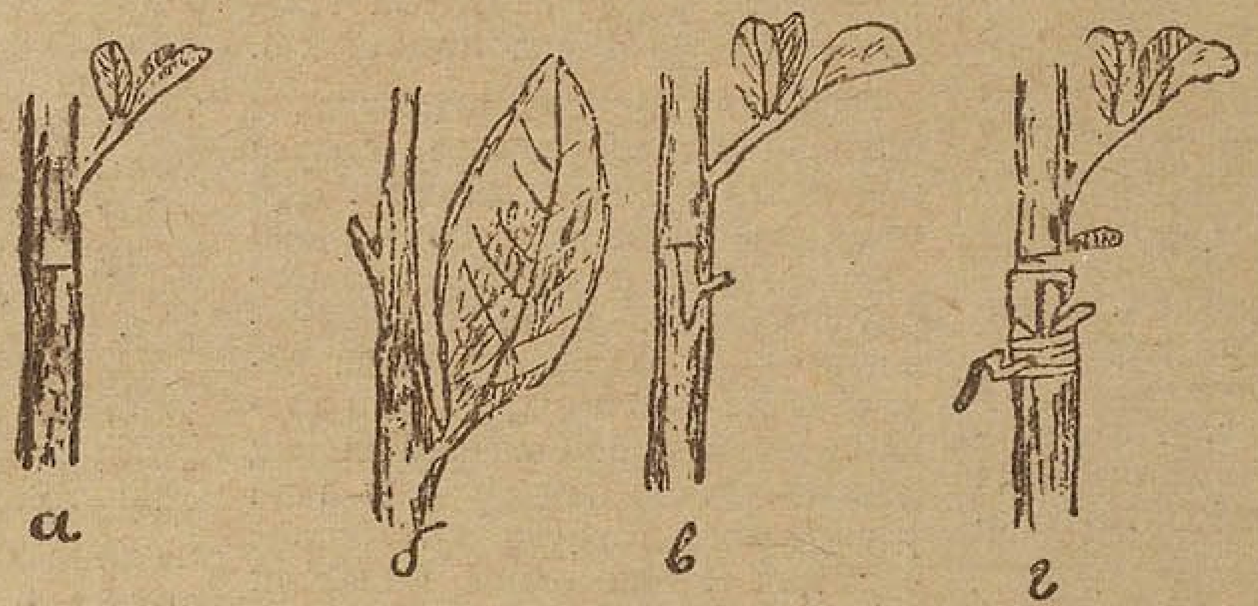

Тэхніка акуліроўкі лімонаў.

а) Надрэз падобны на літару „Т“ на кары сеянца, б) ход нажа пры выразванні шчытка (абазначана пункцірам), в) устаноўлены шчыток за кару дзічка, г) спосаб абвязкі шчытка.

Адрасы, адкуль можна выпісаць для развядзення лімоны

1) Насенне, чаранкі для прышчэпкі, акарэненыя чаранкі і адна-двухгадовыя расліны лімонаў і іншых цытрусавых—гор. Сочы, БЗУГУ, Плодовая опытная станция.

2) Двух-трохгадовыя лімоны можна купіць у Маскве ў магазінах трэста соўгасаў Аджарыстана—вул. Кірава, 18. і трэста соўгасаў Абхазіі—вул. Горкага, 3.

3) Насенне лімонаў і апельсінаў можна атрымаць па пошце з Масквы ад Таварыства прыяцеляў зялёных насаджэнняў па адрасу: Москва, центр, Лубянский пассаж, Общество друзей зеленых насаждений.

4) Чаранкі для прышчэпкі і зялёныя чаранкі: гор. Мичуринск, Институт плодоводства; гор. Павловск на Оке (Горьковский край) праз Горсовет.

АДНАЎЛЯЙЦЕ СВАЮ ПАДПІСКУ

на двухтыднёвы журнал ЦК КП(б)Б

„Работніца і калгасніца Беларусі“

ПАДПІСНАЯ ЦАНА

на 1 мес.—40 кап.
на 3 мес.—1 р. 20 кап.
на 6 мес.—2 р. 40 кап.
на год—4 р. 80 кап.

Падпіска прымаецца ва ўсіх паштовых аддзяленнях БССР і лістаносцамі

Адказны рэдактар М. І. Волгіна

Адрас рэдакцыі: Менск, Дом друку, 3-ці паверх, пакой 60. Тэл. 24-118.

Друкарня імя Сталіна. Заказ № 418. Тыраж 10.360 экз. Уп. Галоўліта № 1991
Здана ў набор 29/III—37 г. Падпісана да друку 9/IV—37 г. У нумары $2^1/_2$ арк. 120.140 друк. знакаў